

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Спеціальна моніторингова місія в Україні

ТЕМАТИЧНИЙ ЗВІТ

Обмеження свободи пересування та інші перешкоди у виконанні мандата СММ

Січень-червень 2017 року

Вересень 2017

Опубліковано Спеціальною моніторинговою місією ОБСЄ в Україні

© Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні 2017

Усі права захищені. Використання та копіювання змісту цього видання дозволяється виключно в некомерційних цілях та за умови обов'язкового посилання на Спеціальну моніторингову місію ОБСЄ в Україні.

Звіт англійською, українською та російською мовами доступний за посиланням:
www.osce.org/uk/ukraine-smm/reports

Зміст

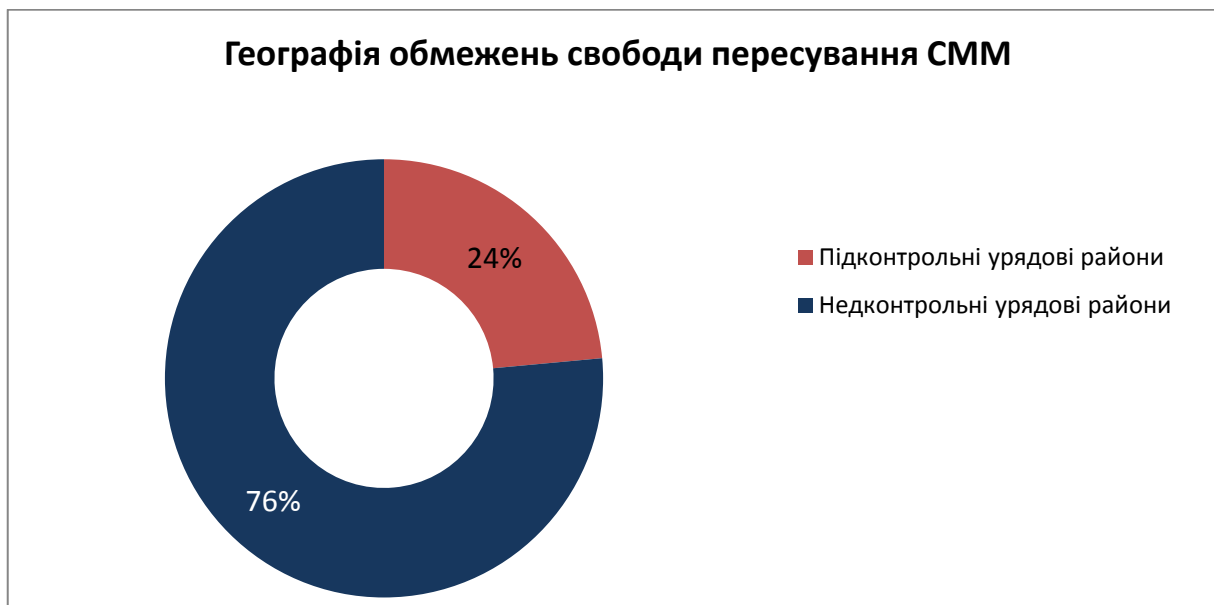
Короткий виклад	- 1 -
Ролі та зони відповідальності	- 2 -
<i>СММ</i>	- 2 -
<i>Збройні сили та формування</i>	- 2 -
<i>СЦКК</i>	- 3 -
Типи обмежень	- 3 -
Огляд інцидентів.....	- 4 -
<i>Обмеження із застосуванням насильства чи погроз</i>	- 4 -
<i>Обмеження, пов'язані з озброєнням</i>	- 5 -
<i>Моніторинг відведення озброєння</i>	- 6 -
<i>Проходження блокпостів</i>	- 7 -
<i>Дистанційне спостереження</i>	- 9 -
<i>Відвідування прикордонних районів, що не контролюються урядом</i>	- 10 -
<i>Перешкоди у процесі збору інформації</i>	- 12 -
<i>Ділянки розведення сил і засобів</i>	- 13 -
<i>Міни, боєприпаси, що не розірвалися та інші вибухові пристрої</i>	- 14 -
<i>Необґрунтовані обвинувачення</i>	- 16 -
Вплив обмежень на зусилля Місії, що направлені на покращення гуманітарної ситуації	- 16 -
Сприяння СЦКК	- 17 -
Прикінцеві положення	- 18 -
Додаток 1: Обмеження та інші перешкоди, липень-грудень 2016 року	- 21 -
Додаток № 2 Діаграми та карти	- 33 -
Додаток № 3 Таблиця інцидентів із застосуванням насильства та погроз.....	- 36 -
Додаток № 4 Мапа населених пунктів, зазначених у звіті	- 38 -

Примітка: Населені пункти, зазначені у цьому звіті, є невідконтрольними урядові України, якщо не вказано інше.

Короткий виклад

Свобода пересування спостерігачів Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні (СММ) є надзвичайно важливою складовою у процесі реалізації свого мандата та виконання ролі, відведеної для СММ у Мінських домовленостях.¹ Мандат Місії зобов'язує її доповідати про будь-які випадки обмеження свободи пересування моніторингової місії або про інші обставини, що перешкоджають виконанню її мандата. В першій половині 2017 року кількість таких обмежень та інших перешкод становила приблизно 480 випадків, із яких 75% сталися у районах, не підконтрольних урядові України.²

Кількість обмежень та перешкод упродовж звітнього періоду була подібною до тієї, що була зафіксована у другій половині 2016 року,³ однак, включала в себе приблизно 40-відсоткове збільшення кількості інцидентів з використанням погроз або насильства в присутності чи відносно членів місії ОБСЄ. Ця кількість включає 13 інцидентів, що супроводжувалися насильством (якщо порівнювати з одним інцидентом, зафіксованим у період із липня до грудня 2016 року) та які виникли у не підконтрольних урядові районах.⁴

Загибель одного з членів патруля СММ під час [інциденту, що стався 23 квітня поблизу Пришиба](#)⁵ (району поза урядовим контролем), стала найсерйознішим наслідком усіх погроз і ризиків, з якими стикаються спостерігачі Місії в такому небезпечному середовищі. Унаслідок цього інциденту діяльність СММ у Донецькій та Луганській областях була обмеженою.⁶ Вилучення мін і невибухлих боєприпасів⁷ здійснювалося лиш частково і безсистемно.

¹ Мандат Місії було затверджено [Рішенням Постійної ради ОБСЄ № 1117](#) від 21 березня 2014 року. Мінські домовленості є такими, що були досягнуті у форматі Тристоронньої контактної групи (ТКГ) та включають у себе: Протокол та Меморандум від вересня 2014 року, Комплекс заходів від 12 лютого 2015 року та Доповнення до нього від 29 вересня 2015 року, а також Рамкове рішення щодо розведення сил та засобів від 21 вересня 2016 року.

² Обмеження, з якими майже щоденно стикаються патрулі СММ через наявність мін, невибухлих боєприпасів та дорожніх загороджень, у тому числі на ділянках розведення, не включені до статистичних даних цього звіту.

³ Див. Додаток 1 для отримання інформації за період липень-грудень 2016 року. Див. [Тематичний звіт СММ «Обмеження свободи пересування та інші перешкоди у виконанні мандата СММ»](#), що покриває період січень-червень 2016 року.

⁴ Див. таблиці у Додатку 1 та 3.

⁵ Населені пункти, зазначені у цьому звіті, є не підконтрольними урядові України, якщо не вказано інакше.

⁶ Кількість обмежень свободи пересування спостерігачів Місії протягом першої половини 2017 року ймовірно була б вищою, якщо б кількість патрулів СММ не була б зменшена після інциденту 23 квітня.

⁷ Як це було узгоджено у Меморандумі та Рішенні ТКГ щодо протимінної діяльності від 03 березня 2016 року.

Спільний центр із контролю та координації (СЦКК) з представниками, як від України, так і від Російської Федерації, у більшості випадків продемонстрував недостатню спроможність або небажання забезпечити ефективне та оперативне реагування на порушення свободи пересування спостерігачів Місії. Незважаючи на успішне вирішення питань у деяких випадках, дуже часто складалося враження, що СЦКК готовий приймати обмеження та перешкоди роботі СММ за норму, зокрема в непідконтрольних урядові районах. Крім того, СЦКК не здійснював оперативного та відповідного реагування на ці порушення та не вживав превентивних заходів.

Особи, відповідальні за обмеження руху СММ, незалежно від їхніх намірів, створили передумови для тривалої недовіри між сторонами, зокрема, у тій мірі, в якій такі обмеження перешкоджали встановленню Місією фактів стосовно безпідставних обвинувачень, тим самим підриваючи зусилля із забезпечення миру, стабільності й безпеки.

Озброєні особи заблокували проїзд автомобіля СММ у Амвросіївці.

Ролі та зони відповідальності

СММ

Мандатом Місії передбачено безпечний і надійний доступ СММ по всій Україні. Необмежений та безумовний доступ до усіх районів є необхідним для всебічної роботи СММ з моніторингу та звітування. Крім цього, мандат Місії зобов'язує СММ доповідати про будь-які обмеження свободи пересування моніторингової місії або про інші обставини, що перешкоджають виконанню її мандата.

Збройні сили та формування

Підписанти Доповнення до Комплексу заходів вирішили, що Збройні сили України та збройні формування повинні забезпечити безпечний та надійний доступ для спостерігачів СММ, а також оперативно реагувати на порушення, про які повідомляє Місія. Вони визначили, що обмеження свободи пересування спостерігачів Місії та перешкоджання використанню СММ засобів дистанційного спостереження є порушенням домовленостей.

СЦКК

Підписанти Доповнення також зобов'язалися забезпечити ефективний моніторинг та верифікацію з боку СММ та прийняли рішення, що СЦКК має надати допомогу в забезпеченні швидкого реагування на перешкоди у здійсненні моніторингу та верифікації СММ, а також безпеки спостерігачів Місії.⁸

Типи обмежень

СММ класифікує обмеження таким чином: 1) заборона доступу, 2) доступ за умови, 3) затримка чи 4) інші перешкоди.⁹ Приблизно дві третини всіх порушень становили випадки заборони доступу, а на інші три категорії припадала приблизно однакова кількість перешкод.¹⁰

Свобода пересування СММ також обмежувалась порушенням режиму припинення вогню та відсутністю гарантій безпеки, які Місія продовжувала вимагати, у тому числі і через СЦКК.¹¹ Наприклад, щонайменше 12 випадків обстрілів чи стрілянини сталися на відстані 300 м від патрулів Місії. З міркувань безпеки, зокрема, через загрозу наявності мін, невибухлих боєприпасів та інших вибухонебезпечних предметів (див. с.13), спостерігачі СММ не змогли наблизитися до чи перетнути лінію зіткнення у багатьох місцях, у тому числі, наприклад, у с. Пікузи (кол. Комінтернове) та Широкине, у районі між Дебальцевим та підконтрольним урядові Світлодарськом, на автошляху між Жолобком та підконтрольним урядові Новотошківським.

⁸ Крім цього, відповідно до Рішення ТКГ щодо протимінної діяльності від 3 березня 2016 року, СЦКК несе відповідальність за загальну координацію робіт із розмінування та дотримання режиму припинення вогню під час їх проведення.

⁹ Для отримання сумарної інформації за цими категоріями, Див. [Тематичний звіт СММ «Обмеження свободи пересування та інші перешкоди у виконанні мандата СММ»](#) за період січень-червень 2016 року.

¹⁰ Див. Додаток 2.

¹¹ Наприклад, Див. [Щоденний звіт СММ від 23 червня 2017 року](#).

Огляд інцидентів

Кількість обмежень, з якими стикнулася Місія становила приблизно 480 випадків, якщо порівнювати з попередніми шести місяцями, коли було зафіксовано біля 490 обмежень. Майже 120 з цих обмежень відбулося у підконтрольних урядові районах та більше 360 — в непідконтрольних урядові районах (приблизно 280 випадків було зафіксовано у Донецькій області та майже 80 — у Луганській області).

Співвідношення кількості інцидентів щодо заборони доступу збільшилось з 62% за останні шість місяців до 67%. Із 320 випадків заборони доступу, 28% виникли у районах, що знаходяться під контролем урядові України та 72% — у непідконтрольних урядові районах.

Обмеження із застосуванням насильства чи погроз

Велика кількість обмежень, більша частина яких була зафіксована в непідконтрольних урядові районах, супроводжувалася застосуванням насильства чи погрозами застосувати його.¹² Кількість таких випадків зросла з 17 за останні шість місяців до 24, при цьому фактичне застосування зброї (найчастіше використання стрілецької зброї, оцінене як попереджувальні постріли) зросло від 1 до 13.¹³ Можна навести такі приклади:

- Озброєні чоловіки випустили автоматну чергу поруч із патрулем СММ у Ясинуватій, погрожуючи, наблизилися до спостерігачів, забрали безпілотний літальний міні-апарат (БПЛА) і, відійшовши, здійснили постріли приблизно за 5 м від автомобіля СММ, за яким сховалися спостерігачі.¹⁴
- Чоловік у формі військового типу, який перебував у військовій вантажівці поблизу Докучаєвська, кинув димоутворювальний пристрій перед автомобілем СММ.¹⁵
- Озброєний чоловік, обличчя якого було закрито, спробував відкрити двері автомобіля патруля в Ясинуватій та намагався розбити прикладом скло. Після цього озброєний чоловік направив автомат на водія та пасажирів на передньому сидінні в другому автомобілі патруля. У той момент коли автомобіль СММ від'їжджав, озброєний чоловік вдарив прикладом скло, випустив у повітря чергу, а затим здійснив три постріли. За оцінкою спостерігачів Місії, вогонь було спрямовано на автомобіль патруля.¹⁶
- Чоловік у формі військового типу навів дуло автомата в напрямку патруля СММ у Калиновому. Від'їжджаючи, команда СММ почула постріл із автомата, за оцінкою, здійснений з напрямку, де перебував озброєний чоловік та ще дві особи.¹⁷
- Водій автомобіля без знаків розрізнення у Саханці відкрив вікно, після чого він та інші пасажири (всі у формі військового типу) прокричали образу на адресу СММ. Потім водій висунув автомат та здійснив два постріли в повітря.¹⁸
- У Донецьку чоловік, який керував автомобілем із табличками «ДНР» і жестами вказував на патруль Місії, двічі врізався в автомобіль СММ.¹⁹
- На блокпості, розташованому на схід від Соснівського, в яке СММ не змогла проїхати шість разів з початку року, озброєний автоматом (АК-47) чоловік вимагав, щоб патруль Місії залишив цей район, після чого зробив один постріл у повітря приблизно за 50 м від спостерігачів.²⁰

¹² Див. таблиці у Додатку 1 та 3.

¹³ Ці дані не включають в себе випадки використання стрілецької зброї, оцінені як такі, що були націлені на безпілотні літальні апарати (БПЛА) СММ. Див. нижче розділ щодо дистанційного спостереження.

¹⁴ Див. [Оперативний звіт СММ від 25 лютого 2017 року](#)

¹⁵ Див. [Оперативний звіт СММ від 18 травня 2017 року](#)

¹⁶ Див. [Оперативний звіт СММ від 20 червня 2017 року](#)

¹⁷ Див. [Оперативний звіт СММ від 3 лютого 2017 року](#)

¹⁸ Див. [Оперативний звіт СММ від 2 квітня 2017 року](#)

¹⁹ Див. [Щоденний звіт СММ від 7 лютого 2017 року](#)

²⁰ Див. [Щоденний звіт СММ від 9 травня 2017 року](#)

У деяких випадках ймовірним наміром було недопущення СММ до фіксації наявності озброєння, яке відповідно до Мінських домовленостей, мало бути вже відведеним.

- Озброєний чоловік, який стояв за межами комплексу у Козацькому, де СММ раніше бачила озброєння, розташоване з порушенням ліній відведення, а також сліди від танків, жестами наказав команді СММ залишити цей район, після чого здійснив три постріли у повітря з автомата потім ще шість пострілів у ґрунт. Команда СММ поїхала і, покидаючи це місце, почула ще чотири постріли й одну чергу зі стрілецької зброї.²¹
- Здійснюючи моніторинг поблизу Хрещатицького (кол. Красноармійське) члени патруля Місії бачили техніку, яку вони оцінили як дві гаубиці та командно-штабну машину, після чого спостерігачі почули 5 черг зі стрілецької зброї, оцінені як попереджувальні постріли.²²
- Зафіксувавши замаскований танк у Пікузах, команда СММ чула 15–20 пострілів зі стрілецької зброї, оцінених як попереджувальні постріли, за 50–100 м від позиції СММ.²³

Обмеження, пов'язані з озброєнням

Інші обмеження, які не супроводжувалися застосуванням зброї, при цьому мали на меті перешкоджати фіксації озброєння, яке відповідно до Мінських домовленостей, мало бути вже відведеним. У деяких випадках спостерігачі на власні очі бачили таке озброєння, а в інших — уточнювали повідомлення про наявність озброєння.

- На блокпості поблизу Мануйлівки двоє озброєних чоловіків зупинили членів патруля Місії і не дозволили патрулю продовжити свій рух у напрямку Тернового, посилаючись на проведення навчань у тому районі. За 9 днів до того у цьому районі СММ зафіксувала приблизно 15 гаубиць.²⁴ Крім того, здійснюючи патрулювання та на основі даних повітряного спостереження, з початку року в цьому районі СММ тричі фіксувала до 55 танків.²⁵
- Наприкінці березня через наявність нововстановлених загороджень патруль Місії чотири рази не зміг проїхати дорогою поблизу Хрящівки. На основі даних повітряного спостереження в цьому районі двічі було виявлено наявність танка, розташованого з порушенням ліній відведення.²⁶
- У період із лютого до квітня спостерігачам неодноразово відмовляли у доступі до Веселогорівки. Протягом цього часу в районі було зафіксовано чотири танки та гаубицю, розташовані з порушенням ліній відведення. Двічі у березні СММ не змогла проїхати дорогою до Веселогорівки, оскільки вона була перекрита дерев'яною колодою.²⁷
- У районі між Олександрівським (кол. Рози Люксембург) та Маркиним, де спостерігачі раніше бачили танки та стикалися з обмеженнями свободи пересування, група озброєних чоловіків (у деякого були сховані обличчя за балаклавами та капюшонами) на 7 автомобілях без номерних знаків перекрили дорогу патрулю СММ, після чого озброєний чоловік на транспортному засобі із позначкою «міліція» на борту, супроводжував спостерігачів під час виїзду з цього району.²⁸

²¹ Див. [Оперативний звіт СММ від 29 березня 2017 року](#) Свобода переміщення спостерігачів Місії у Козацькому обмежувалася ще десять разів.

²² Див. [Оперативний звіт СММ від 4 березня 2017 року](#)

²³ Див. [Щоденний звіт СММ від 13 лютого 2017 року](#)

²⁴ Див. Щоденні звіти СММ [від 03 квітня 2017 року](#) та [від 12 квітня 2017 року](#)

²⁵ Наприклад, Див. [Щоденний звіт СММ від 6 січня 2017 року](#)

²⁶ Див. Щоденні звіти СММ від [13 березня 2017 року](#), [19 березня 2017 року](#), [23 березня 2017 року](#), [24 березня 2017 року](#) та [27 березня 2017 року](#)

²⁷ Див. Щоденні звіти СММ від [11 березня 2017 року](#), [12 березня 2017 року](#) та [31 березня 2017 року](#)

²⁸ Див. Щоденні звіти СММ від [31 березня 2017 року](#), [1 квітня 2017 року](#) та [8 червня 2017 року](#)

- Поблизу підконтрольної урядові Новозванівки патрулю Місії було відмовлено у доступі до будинку, що використовувався Збройними силами України (ЗСУ) та в якому під маскувальною сіткою була розміщена техніка.²⁹

Лише упродовж лютого в непідконтрольних урядові районах Луганської області спостерігачам відмовляли у доступі, коли вони:

- намагалися відвідати місця поблизу Хрустального (кол. Красний Луч), де, ймовірно, сконцентровано озброєння;
- йшли свіжими слідами від важкого озброєння у снігу поблизу Жовтого;
- п'ять разів поспіль здійснювали патрулювання поблизу Калинового, у тому числі, коли патруль йшов слідами від важкого озброєння чи уточнював повідомлення про наявність танків;
- бачили сліди від танків поблизу с. Лобачеве та намагалися повернутися туди через три дні;
- уточнювали інформацію щодо наявності танків поблизу Олександрівська;
- намагалися відвідати станцію технічного обслуговування військового типу та базу військового типу у Луганську.³⁰

Моніторинг відведення озброєння

ЗСУ та збройні формування продовжували перешкоджати зусиллям спостерігачів СММ у здійсненні моніторингу відведення озброєння. Вони обмежували свободу пересування спостерігачів 126 разів (супроти 121 випадка за попередні 6 місяців), коли патрулі Місії намагалися потрапити до:

- місць розміщення відведеного важкого озброєння (38 разів, зокрема 30 випадків заборони доступу);
- постійних місць зберігання озброєння (13 разів, зокрема 12 випадків заборони доступу);
- комплексів військового типу (70 разів, зокрема 58 випадків заборони доступу);
- полігонів (5 разів, при цьому всі ці рази супроводжувалися заборонаю доступу).

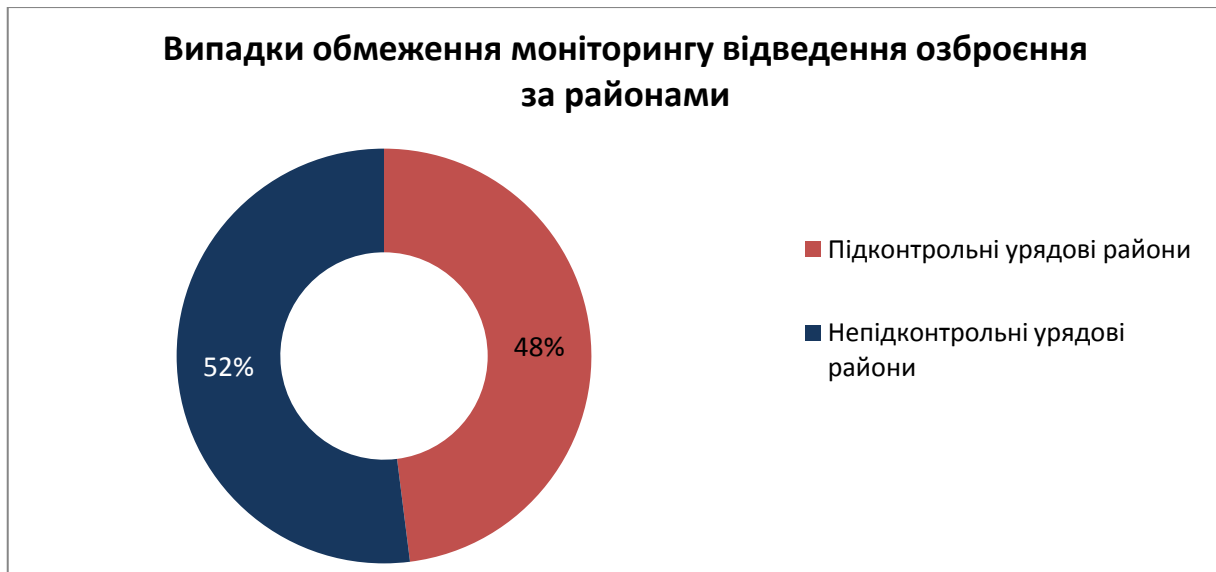
Можна навести такі приклади: військовослужбовець ЗСУ відмовив СММ у доступі до комплексу, заявивши, що «сьогодні не день відвідувачів». У непідконтрольних урядові районах Донецької області, особа, що перебувала у постійному місці зберігання озброєння, у загрозовій та ворожій формі вимагала, щоби спостерігачі залишили це місце.³¹

У підконтрольних урядові районах СММ стикалася з меншою кількістю обмежень у здійсненні моніторингу та верифікації відведення озброєння (60 випадків), якщо порівнювати з попередніми 6 місяцями, коли було зафіксовано 83 випадки. Ця кількість була також меншою за ту, що була зафіксована у непідконтрольних урядові районах (66 випадків супроти 38 за останні 6 місяців) попри те, що кількість візитів Місії до таких місць у підконтрольних урядові районах втричі перевищувала цей показник у районах, поза урядовим контролем.

²⁹ Див. [Щоденний звіт СММ від 23 січня 2017 року](#)

³⁰ Див. Щоденні звіти СММ від [4 лютого 2017 року](#), [10 лютого 2017 року](#), [13 лютого 2017 року](#), [14 лютого 2017 року](#), [15 лютого 2017 року](#), [17 лютого 2017 року](#), [21 лютого 2017 року](#), [22 лютого 2017 року](#) та [1 березня 2017 року](#).

³¹ Див. [Щоденний звіт СММ від 4 березня 2017 року](#)

Проходження блокпостів

Свободу пересування СММ обмежували на блокпостах уздовж лінії зіткнення понад 140 разів, приблизно половину з яких становили випадки заборони доступу. З-поміж випадків заборони доступу 10 сталося у підконтрольних урядові районах, решта — в непідконтрольних (приблизно 50 випадків зафіксовано у Донецькій області та 6 — у Луганській області).

В одному випадку обмеження супроводжувалося застосуванням зброї. На блокпості поблизу Верхньошироківського (кол. Октябр) озброєний чоловік наказав патрулю Місії проїхати через блокпост. Проте, отримавши інформацію про порушення режиму припинення вогню, спостерігачі очікували на проведення оцінки безпекової ситуації. Патруль проїхав вперед і зупинився на відстані 20 м на захід від блокпоста, і саме тоді спостерігачі почули постріл зі стрілецької зброї за 20 м на схід. За їхньою оцінкою, у такий спосіб чоловік спробував пришвидшити від'їзд патруля з цього району.³²

Неодноразово проїзд через цей блокпост був ускладнений. Одного разу на цьому ж блокпості озброєні чоловіки вимагали, щоб троє членів патруля вийшли зі своїх автомобілів. Вони розпитували, як довго спостерігачі працюють у Місії, а в однієї спостерігачки — ким вона працювала раніше.³³ Іншого разу 4 озброєні чоловіки на захід від блокпоста в агресивній формі звернулися до спостерігачів та заявили, що відкриють вогонь по наступному патрулю СММ, який в'їде до села.³⁴

Ситуація на інших блокпостах була постійно складною. З кінця травня до кінця червня на блокпості у Кремінці озброєні чоловіки 9 разів обмежували свободу пересування Місії. У більшості випадків це були затримки або виконанням умов, поставлених перед СММ.³⁵

³² Див. [Щоденний звіт СММ 17 травня 2017 року](#)

³³ Див. [Щоденний звіт СММ від 21 січня 2017 року](#)

³⁴ Див. [Щоденний звіт СММ від 15 березня 2017 року](#)

³⁵ Див. наприклад, Щоденні звіти СММ від [25 травня 2017 року](#) та [26 червня 2017 року](#).

Обмеження на КПВВ у Кременці

Місія не мала змоги постійно дістатися до кількох районів через постійні обмеження на блокпостах, зокрема у смт Старомихайлівка (у Кіровському районі Донецька), у мікрорайоні «Трудівські» (у Петровському районі Донецька), с-щі Славне (46 км на північний схід від Донецька) та у підконтрольному урядові с-щі Тарамчук.

У більш ніж 30 випадках озброєні особи на блокпостах обшукували автомобілі СММ перед тим, як дозволити Місії продовжити свій рух. Протягом звітного періоду лише на КПВВ в Оленівці озброєні чоловіки більше 20 разів наполягали на здійсненні обшуків автомобілів СММ.

Траплялися також випадки, коли озброєні особи на блокпостах наполягали на перевірці паспортів членів патруля Місії чи вимагали, щоби спостерігачі СММ назвали своє громадянство чи надали іншу особисту інформацію.

- На блокпості, розташованому на північ від моста у Станиці Луганській, військовослужбовці ЗСУ попросили спостерігачів назвати їхнє громадянство та показати паспорти. Через 30 хвилин патрулю дозволили проїхати.³⁶
- На блокпості в Старому Айдарі двоє військовослужбовців, які, вочевидь перебували у стані алкогольного сп'яніння, в агресивній формі розмовляли з членами патруля Місії, вимагаючи надати особисту інформацію. Вони також вимагали, щоб спостерігачі вийшли з автомобілів.³⁷
- Біля Дебальцевого озброєні чоловіки нецензурно лялися, ображаючи спостерігачів Місії та знімаючи їх на відео. Вони навіть відкрили двері автомобіля СММ, аби зафіксувати салон із середини. Озброєні чоловіки кілька разів агресивно вимагали повідомити їм національність членів патруля Місії.³⁸

Під час одного з таких обмежень на блокпості стався інцидент з домаганням, що посилювався володінням зброєю: 5 травня член патруля СММ жіночої статі зазнала сексуальних домагань з

³⁶ Див. [Щоденний звіт СММ від 23 лютого 2017 року](#)

³⁷ Див. [Щоденний звіт СММ від 24 квітня 2017 року](#)

³⁸ Див. [Щоденний звіт СММ від 27 січня 2017 року](#)

боку чоловіка, озброєного автоматом, який погрожував, що не дозволить патрулю Місії рухатися в східному напрямку з Петрівського до Роздольного, доки його вимоги не будуть задоволені. Патруль залишив цей район іншим маршрутом.³⁹

Протягом травня СЦКК надав Місії інформацію щодо інструкцій, виданих Збройними силами України, а також тими, хто здійснює фактичний контроль над збройними формуваннями відносно взаємодії з СММ, зокрема на блокпостах. У вищезгаданих інструкціях збройних формувань було зазначено, що патрулям СММ буде відмовлено у доступі, якщо вони не поінформували про свій приїзд заздалегідь.⁴⁰ Наприкінці червня представник Російської Федерації при СЦКК поінформував спостерігачів Місії про скасування інструкцій збройних формувань у невідконтрольних урядові районах Донецької області. Він також повідомив, що було укладено проект нових інструкцій, однак до кінця звітнього періоду СММ так і не отримала ці інструкції.

Дистанційне спостереження

Хоча Комплекс заходів і передбачає використання Місією усіх необхідних технічних засобів, зокрема БПЛА, напади та втручання у використання Місією технічних засобів продовжуються. За оцінкою СММ, у 10 випадках БПЛА потрапляли під обстріл зі стрілецької зброї. Цей показник є приблизно таким же, як і кількість аналогічних інцидентів, зафіксованих у другій половині 2016 року. Можна навести такі приклади:

- Під час здійснення польоту міні-БПЛА в підконтрольному урядові Аслановому члени патруля Місії чули 8 окремих пострілів зі стрілецької зброї, які, за оцінками Місії, були здійснені в напрямку БПЛА.⁴¹
- Перебуваючи у підконтрольному урядові Оріховому-Донецькому, команда СММ чула вогонь зі стрілецької зброї за 2 км на захід, який, за її оцінками, був здійснений у напрямку БПЛА СММ середнього радіуса дії.⁴²
- Запустивши БПЛА за 200 м на захід від аеродрому на околиці Луганська, спостерігачі почули черги зі стрілецької зброї за 1 км на схід. Здійснюючи політ, БПЛА виявив реактивні системи залпового вогню, гаубиці та танки, розташовані там з порушенням відповідних ліній відведення.⁴³
- Під час польоту міні-БПЛА СММ поблизу Ясинуватої спостерігачі чули стрільбу зі стрілецької зброї, після чого БПЛА почав відхилятися від траєкторії польоту і крутитися, не реагуючи на команди оператора. З міркувань безпеки Місія здійснила примусову посадку БПЛА, але після приземлення апарата зв'язок із ним було втрачено.⁴⁴
- Поблизу підконтрольного урядові Старого Айдара спостерігачі почули вогонь зі стрілецької зброї, який, за їхньою оцінкою, був націлений на БПЛА, що здійснював політ у районі.⁴⁵
- Спостерігачі чули вогонь зі стрілецької зброї поблизу міні-БПЛА СММ у Заїченко.⁴⁶ Наступного дня, поблизу району, де спостерігачі чули вогонь зі стрілецької зброї, СММ бачила гаубиці, розташовані з порушенням ліній відведення.
- Перебуваючи на північ від ділянки розведення сил і засобів у районі Золотого, здійснюючи політ міні-БПЛА, спостерігачі почули 25 пострілів зі стрілецької зброї за 100 м на південний схід. Вони направили БПЛА далі на захід і розвернули його назад,

³⁹ Див. [Щоденний звіт СММ від 6 травня 2017 року](#)

⁴⁰ Див. [Щоденний звіт СММ від 13 травня 2017 року](#)

⁴¹ Див. [Щоденний звіт СММ від 22 березня 2017 року](#)

⁴² Див. [Оперативний звіт СММ від 27 березня 2017 року](#)

⁴³ Див. [Оперативний звіт СММ від 6 квітня 2017 року](#)

⁴⁴ Див. [Оперативний звіт СММ від 4 березня 2017 року](#)

⁴⁵ Див. [Оперативний звіт СММ від 11 квітня 2017 року](#)

⁴⁶ Див. [Щоденний звіт СММ від 8 червня 2017 року](#)

після чого почули ще 4 постріли та 20 черг зі стрілецької зброї за 100 м на південний захід. За оцінками СММ, вогонь був спрямований безпосередньо на БПЛА.⁴⁷

- Поблизу підконтрольного урядові Затишного члени патруля Місії чули вогонь зі стрілецької зброї, який, за їхньою оцінкою, був спрямований на міні-БПЛА Місії.⁴⁸

Шість інцидентів відбулися з БПЛА під час польотів над підконтрольними урядові районами та ще 3 — над непідконтрольними.⁴⁹ Це, в свою чергу, приблизно відповідає загальному розподілу здійснених польотів над підконтрольними урядові (приблизно 380) та непідконтрольними урядові районами (більше 200).

Як це було зазначено раніше, 24 лютого озброєні особи у Ясинуватій перешкоджали Місії запускати БПЛА та відібрали апарат. В іншому випадку озброєні чоловіки перегородили шлях своїми автомобілями, тим самим заблокувавши проїзд Місії більш ніж на півгодини після того, як СММ запустила свій міні-БПЛА неподалік м. Амвросіївка, за 18 км від українсько-російського державного кордону. Під час польоту БПЛА СММ виявив 45 вантажівок військового типу, що стояли в районі за 500 м від залізничної станції.⁵⁰

Невідомі особи також здійснювали глушіння систем БПЛА щонайменше в трьох випадках, один із яких призвів до втрати міні-БПЛА поблизу підконтрольного урядові н. п. Черненко.⁵¹

Використання Місією статичних камер було також обмежено:

- 14 березня озброєний чоловік наказав команді Місії залишити місце, де на копрі поблизу шахти «Октябрська» у Донецьку встановлена камера СММ. Коли спостерігачі спустилися на перший поверх копра, інший озброєний чоловік пригрозив їм «арештом». Патруль Місії затримали на 11 хвилин, а після того, як одному з озброєних чоловіків хтось подзвонив, спостерігачів відпустили.⁵²
- Увечері 19 березня фото- та відеофіксація камери СММ, що розташована на північ від Станції Луганської, була обмежена внаслідок періодичного використання прожектора з боку непідконтрольних урядові районів і лазерного джерела світла з боку підконтрольних урядові районів.⁵³
- 26 червня невідома особа вимкнула камеру СММ у Широкиному. Це призвело до відсутності моніторингу району до того моменту, коли майже через добу спостерігачі вручну не переїдали камеру.⁵⁴
- Приблизно 30 разів озброєні особи поблизу ділянки розведення сил і засобів у районі Петрівського наполягали на супроводі патрулів СММ, коли ті намагалися дістатися до камери.

Відвідування прикордонних районів, що не контролюються урядом

Місія майже 400 разів відвідала прикордонні райони, непідконтрольні урядові України: більше 100 разів у Донецькій та майже 300 у Луганській областях). Із усіх візитів 18 разів (4 у Донецькій та 14 у Луганській області) спостерігачі стикалися з обмеженнями свободи пересування. Частка таких обмежень була приблизно на 50 відсотків нижчою, ніж за попередні 6 місяців, коли свободу пересування СММ обмежували 40 разів.

⁴⁷ Див. [Щоденний звіт СММ від 10 червня 2017 року](#)

⁴⁸ Див. [Щоденний звіт СММ від 27 червня 2017 року](#)

⁴⁹ Ще один інцидент було зафіксовано в районі між передовими позиціями ЗСУ та збройних формувань.

⁵⁰ Див. [Щоденний звіт СММ від 28 січня 2017 року](#)

⁵¹ Див. [Щоденний звіт СММ від 9 лютого 2017 року](#)

⁵² Див. [Щоденний звіт СММ від 15 березня 2017 року](#)

⁵³ Див. [Щоденний звіт СММ від 22 березня 2017 року](#)

⁵⁴ Через обмеження з безпекою, які було введено після інциденту 23 квітня, Місія не змогла дістатися до інших місць розміщення камер для збору інформації, ремонту чи заходів з обслуговування камери.

Покрита кригою дорога біля прикордонного пункту пропуску у Новоборовицях

Наприкінці червня озброєні особи 4 рази відмовляли патрулям Місії у доступі до прикордонного району у Новоазовську та сусіднього міста Сєдове.⁵⁵ В одному випадку, на дорозі, що веде з Новоазовська до Бойківського, спостерігачі побачили автоколонну з 17 транспортних засобів та з особами у формі військового типу на борту. Крім того, більшість водіїв були одягнені в балаклави.⁵⁶ Інші обмеження включали:

- Озброєні чоловіки на прикордонному пункті пропуску поблизу с-ща Должанське заявили, що згідно з новими процедурами вони повинні фотографувати спостерігачів СММ з їхніми посвідченнями співробітників ОБСЄ.⁵⁷
- На прикордонному пункті пропуску в Ізвариному, спостерігачі Місії не змогли отримати доступ до зони «митного контролю», що веде до кордону, ймовірно, через наказ керівництва «ЛНР».⁵⁸
- Дві озброєні особи зупинили патруль Місії на дорозі біля Дякового. Вони запитали про мету візиту команди СММ і місця, які спостерігачі збиралися відвідати, а також записали імена та прізвища спостерігачів та іншу інформацію, після чого супроводжували патруль СММ, поки спостерігачі не поїхали з цього району.⁵⁹

Попри те, що з 2016 року частота появи таких порушень у цих районах зменшилася, Місія все ще може здійснювати тільки короткі візити (як правило, не більше однієї години) з огляду на тривалий час, необхідний для того, щоб дістатися до цих районів. Це також посилювалося поганим станом доріг, несприятливими погодними умовами та обмеженим періодом світлового дня. Особи, що фактично контролюють ці райони продовжували перешкоджати моніторингу СММ, відмовляючись надавати гарантії безпеки, які дозволять Місії відкрити

⁵⁵ Обмеження тривали починаючи з середини липня. 25 квітня був останній раз, коли спостерігачі Місії заїхали до Сєдового.

⁵⁶ Згодом дані повітряного спостереження виявили наявність 7 бойових броньованих машин у Бойківському. У Кальміуському, далі на північ, дані повітряного спостереження виявили наявність 11 бойових броньованих машин та більш ніж 50 вантажівок військового типу.

⁵⁷ Див. [Щоденний звіт СММ від 1 квітня 2017 року](#)

⁵⁸ Див. [Щоденний звіт СММ від 21 червня 2017 року](#)

⁵⁹ Див. [Щоденний звіт СММ від 10 квітня 2017 року](#)

передові патрульні бази у містах, розташованих поблизу цих прикордонних районів, зокрема в Антрациті, Сорокиному, Довжанську (кол. Свердловськ), Амвросіївці, Новоазовську та Бойківському.

У результаті таких обмежень та на додаток до обмежень свободи пересування, можливості Місії здійснювати моніторинг на кордоні залишаються обмеженими, і це не можна класифікувати як всебічний та незалежний моніторинг.

Забезпечення прикордонної безпеки є питанням національного суверенітету і відповідальності держав, що сприяє запобіганню транскордонного переміщення осіб, зброї і коштів, пов'язаних зі злочинною діяльністю.⁶⁰ Без надання урядові доступу до кордону, протяжністю більше 400 км, особи, що здійснюють фактичний контроль цих районів, продовжують заважати виконанню цього принципу ОБСЄ.

Перешкоди у процесі збору інформації

Згідно із мандатом, зобов'язання СММ полягають у встановленні та звітуванні про факти щодо конкретних інцидентів або повідомлень про них, а також у налагодженні контактів із місцевим населенням. Проте виконуючи це завдання, Місія також зіткнулася з перешкодами. Так, наприклад, цивільні особи, переважно у непідконтрольних урядові районах, не приховували своє небажання спілкуватися зі спостерігачами Місії. Серед причин такої поведінки вони часто зазначали отримання наказів від командирів, або осіб, що здійснюють контроль у цьому районі, а інколи висловлювали побоювання, що таке спілкування матиме для них негативні наслідки.

Особливо чітко ця тенденція простежувалася під час спілкування СММ з медичним персоналом та співробітниками лікарень. Спостерігачі продовжили стикатися із труднощами, уточнюючи повідомлення про жертви серед цивільного населення у непідконтрольних урядові районах, де персонал лікарень часто відмовлявся надавати інформацію про загибель або поранення людей внаслідок бойових дій без дозволу тих, хто здійснює контроль у цих районах.⁶¹ Переважна більшість випадків відмови у наданні інформації була зареєстрована у Горлівській міській лікарні №2, Донецькій обласній клінічній лікарні імені М. І. Калініна, Луганській міській лікарні №2 та у Луганській обласній клінічній лікарні. У більш ніж 20 випадках (рівно розподілених між Донецькою та Луганською областями) СММ не змогла підтвердити інформацію про жертви серед цивільного населення, оскільки медпрацівники виявили небажання співпрацювати з СММ та надати спостерігачам відповідну інформацію.

Інші випадки обмеження доступу до інформації траплялися поза межами медичних закладів. Так, під час візиту СММ до Суходільська особа, що перебувала у будівлі колишньої місцевої адміністрації, відмовилася спілкуватися з членами патруля Місії, без дозволу тих, хто здійснює контроль.⁶² Представниця місцевої газети у Довжанську заявила, що їй необхідно отримати письмовий дозвіл від «старших за рангом» членів «ЛНР» для спілкування зі спостерігачами.⁶³ У Новосвітлівці жінка повідомила СММ, що вона отримала вказівки не надавати спостерігачам жодної інформації без дозволу тих, хто здійснює контроль у Луганську. В іншому випадку, коли СММ намагалася уточнити повідомлення про жертву серед цивільного населення, чоловік у Жовтому повідомив спостерігачам, що для отримання інформації СММ необхідно звернутися з офіційним запитом до членів «ЛНР».

⁶⁰ [Концепція безпеки кордонів та прикордонного режиму ОБСЄ](#)

⁶¹ Наприклад, 22 червня медичні працівники у лікарні №1, яка розташована в Макіївці, повідомили СММ про те, що вони отримали вказівки не спілкуватися з представниками міжнародної спільноти про жертви серед цивільного населення ([Щоденний звіт СММ від 23 червня 2017](#)).

⁶² Див. [Щоденний звіт СММ від 30 березня 2017 року](#).

⁶³ Див. [Щоденний звіт СММ від 10 березня 2017 року](#).

У невідконтрольних урядові районах СММ також періодично стикалася з випадками заборони доступу до центрів внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Так, співробітники центрів ВПО, що розташовані у Донецьку та Луганську, неодноразово забороняли СММ доступ до будівель центру, заявляючи, що для отримання такого доступу необхідна згода тих, здійснює безпосередній контроль у цих районах.

Ділянки розведення сил і засобів.

СММ продовжувала на постійній основі здійснювати моніторинг ділянок розведення сил і засобів у районах Станиці Луганської, Золотого та Петрівського з обох боків лінії зіткнення шляхом патрулювання та використання засобів дистанційного спостереження, як це передбачено Рамковим рішенням.

Проте доступ Місії на цих ділянках залишався повністю або частково обмеженим через неспроможність сторін забезпечити надійний та безпечний доступ для спостерігачів, а також через наявність мін і боєприпасів, що не розірвалися.

Здійснення додаткових кроків на шляху повного виконання Рамкового рішення щодо розведення сил і засобів, включаючи розмінування, могло б суттєво полегшити умови перетину лінії зіткнення як для патрулів СММ, так і для цивільного населення. Наприклад, досягнення прогресу у розведенні сил і засобів у районі Золотого-Первомайська дозволило б знову відкрити контрольний пункт в'їзду-виїзду (КПВВ), а розведення сил і засобів у районі Станиці Луганській знизило б ризик того, що цивільні особи можуть стати жертвами перехресного вогню.

Знак попередження про міну небезпеку та озброєні чоловіки у Петрівському

Погіршення стану дерев'яної секції зруйнованого мосту в Станиці Луганській становить загрозу для безпеки цивільних осіб, та є перешкодою на шляху здійснення спостерігачами СММ моніторингової діяльності та їхньому вільному пересуванню. Зокрема, 21 червня члени патруля СММ відзначили, що дерев'яна опорна балка була майже повністю зруйнована, внаслідок чого міст провисав і був нестійким, коли на балку припадало навантаження. Таким

чином, десятки пішоходів падали або втрачали рівновагу.⁶⁴ Слід зауважити, що Місія не могла здійснювати патрулювання у цьому районі до 23 червня, поки дерев'яну секцію не відремонтували.

Пошкодження дерев'яної секції мосту в Станиці Луганській, зафіксовані 21 червня

Міни, боєприпаси, що не розірвалися та інші вибухові пристрої

Загроза від мін і невибухлих боєприпасів зберігалася і за межами ділянок розведення. Наприклад, наявність протитанкових мін завадила патрулю СММ проїхати через міст, розташований у підконтрольному урядові Щасті.⁶⁵ Спостерігачі не змогли проїхати з обох боків дорогою, що розташована між блокпостами Збройних сил України (ЗСУ), поблизу підконтрольних урядові населених пунктів Катеринівка та Попасна, через наявність протитанкових мін та вибухонебезпечних пристроїв.⁶⁶ Імовірна наявність мін та боєприпасів, що не вибухнули, стала на заваді Місії у здійсненні патрулювання у кількох інших районах, розташованих уздовж лінії зіткнення. З цієї ж причини СММ не змогла скористатися такими особливо важливими маршрутами як:

- Т0519 (Пікузи — підконтрольний урядові Маріуполь)
- М14 (Новоазовськ — Маріуполь)
- Н20 (Ясинувата — підконтрольна урядові Кам'янка)
- М03 (Дебальцеве — Світлодарськ)

23 квітня поблизу Пришиба стався інцидент, який призвів до загибелі людини через приведення у дію вибухового пристрою. Зважаючи на це, СММ обмежила патрулювання лише дорогами з асфальтним чи бетонним покриттям, що, у свою чергу, вплинуло на виконання таких дій:

- Візити до місць зберігання озброєння та проведення перевірки наявності озброєння, що зберігається у місцях, до яких можливо дістатися лише ґрунтовими дорогами (що становить приблизно 75% від усіх визначених місць зберігання)

⁶⁴ Див. [Щоденний звіт СММ від 22 березня 2017 року](#)

⁶⁵ 2 січня СММ зафіксувала проведення робіт з розмінування у непідконтрольному урядові районі, розташованому на південний схід від мосту. Проте, станом на середину липня, ділянка між нульовими позиціями двох сторін імовірно залишалася ураженою мінами та боєприпасами, що не вибухнули.

⁶⁶ У квітні Місія зафіксувала проведення робіт з розмінування уздовж дороги, однак через обмеження у здійсненні патрулювання у зв'язку з інцидентом 23 квітня, не змогла скористатися нею.

- Наземне патрулювання на транспортних засобах у межах 15 км від лінії зіткнення
- Польоти БПЛА, коли для запуску чи посадки апарата необхідна м'яка поверхня
- Технічне обслуговування камер та вилучення даних спостереження, якщо для здійснення цього необхідно пересуватися ґрунтовими дорогами

Можна навести ще такі приклади впливу наявності мін, боєприпасів не вибухнули, та інших вибухонебезпечних пристроїв на операційну діяльність СММ:

- Озброєний чоловік повідомив спостерігачам, що район поблизу Веселогорівки, де СММ регулярно здійснювала патрулювання, було заміновано за 2 чи 3 дні до того.⁶⁷
- Члени патруля Місії бачили кілька нейлонових волокон, під'єднаних до пристроїв, схожих на реактивні гранати поблизу урядового блокпоста, на північ від ділянки розведення у районі Золотого, уздовж дороги, якою користуються цивільні особи.⁶⁸
- Рухаючись свіжими слідами, за оцінкою, ймовірно від гаубиць, у районі на захід від Луганська, де кілька днів до того міні-БПЛА виявив 4 гаубиці, спостерігачі вперше зафіксували знак-попередження про мінну небезпеку.⁶⁹
- У червні спостерігачі вперше бачили 6 протитанкових мін на блокпості на північ від Первомайська та 12 протитанкових мін на позиції уздовж дороги, яку СММ використовує для здійснення ротації співробітників через лінію зіткнення, на захід від населеного пункту.⁷⁰

Протитанкові міни біля позиції на захід від Первомайська

Попри домовленості щодо необхідності здійснення СЦКК координації робіт із розмінування та визначення осіб, відповідальних за усунення ризиків, пов'язаних із цими вибухонебезпечними пристроями, проведена робота з розмінування виявилася недостатньою. Через небажання виконати погоджені домовленості СЦКК не вдалося повною мірою посприяти забезпеченню безпеки спостерігачів СММ.

⁶⁷ Див. [Щоденний звіт СММ від 27 січня 2017 року](#)

⁶⁸ Див. [Щоденний звіт СММ від 24 квітня 2017 року](#)

⁶⁹ Див. Щоденні звіти від [30 травня 2017 року](#) та [2 червня 2017 року](#)

⁷⁰ Див. Щоденні звіти СММ від [3 червня 2017 року](#) та [26 червня 2017 року](#)

Необґрунтовані обвинувачення

Засоби масової інформації, пов'язані з діяльністю груп у непідконтрольних урядові районах або безпосередньо зі «старшими за рангом» членами цих груп, продовжували розповсюджувати необґрунтовані обвинувачення на адресу СММ. Здебільшого, такі звинувачення зводилися до тверджень про неточність інформації у звітах Місії. Крім того, ставився під питання сам факт присутності спостерігачів. Так, стверджувалося, що СММ порушує свій мандат та нібито безпека СММ залежить від попереднього узгодження планів патрулювання з особами, що здійснюють контроль у цих районах. Навмисно чи ні, але такі заяви підривали рівень довіри з боку громадськості до Місії, а можливо й навіть сприяли виявленню ворожих настроїв відносно СММ. Заяви, в яких ставилася під сумнів прозорість та неупередженість Місії, сприяли створенню клімату, в якому сторони безкарно обмежували свободу пересування патрулів СММ (іноді застосовуючи насильство або погрожуючи його застосувати), що становить суттєву загрозу безпеці команд СММ на сході України.

Приклади необґрунтованих обвинувачень:

- СММ надає інформацію, щоб допомогти ЗСУ націлювати артилерійській вогонь⁷¹
- СММ не повідомляла про танки у підконтрольній урядові Авдіївці протягом спалаху насильства у лютому.⁷²
- СММ «саботувала» процес розведення сил і засобів у районі Станиці Луганської.
- СММ навмисно уникає контакту з членами «ЛНР».

У деяких випадках, коли СММ встановила факти, що підтверджували обмеження свободи пересування із застосуванням насильства або погрозами застосувати насильство, члени озброєних груп відмовлялися визнавати ці факти. Зокрема, після інциденту у Веселій Горі, коли озброєні особи погрожували членам патруля СММ застосуванням зброї, «старший за рангом» член «ЛНР» не тільки відмовився визнавати ці факти, але й інші члени «ЛНР» переклали вину за інцидент на СММ. Аналогічною була реакція членів «ДНР» на інцидент із застосуванням зброї у Козацькому — вони відмовилися визнати встановлені факти.

Вплив обмежень на зусилля Місії, що направлені на покращення гуманітарної ситуації

Обмеження свободи пересування Місії вплинули на її можливість сприяти здійсненню зусиль, направлених на покращення ситуації, в якій опинилися люди, що проживають поблизу лінії зіткнення. Найяскравішим прикладом були багаторазові зусилля СММ разом з СЦКК сприяти проведенню ремонтно-відновлювальних робіт на Донецькій фільтрувальній станції, яка забезпечує водою сотні тисяч людей з обох боків лінії зіткнення. Інцидент у Ясинуватій (див. вище) стався 24 лютого, коли патруль Місії намагався запустити БПЛА, щоб здійснювати моніторинг обстрілу, який, як повідомлялося, відбувався на фільтрувальній станції. У березні на блокпості в Ясинуватій озброєні люди не дозволили патрулю СММ проїхати до району Донецької фільтрувальної станції, посилаючись на те, що в цьому районі тривають обстріли. Однак, перебуваючи на блокпості спостерігачі не чули жодних обстрілів.⁷³ За тиждень СММ та СЦКК, разом з представниками Державної служби України з надзвичайних ситуацій і 4 членами бригади «ДНР» з розмінування перебували поблизу станції, коли над їхніми головами просвітіла куля і в ту ж мить пролунав постріл.⁷⁴

⁷¹ Це звинувачення, яке з'явилося у лютому, було знов поширено наприкінці травня чоловіком у формі військового типу, що стверджував, що він мав при собі зброю та записував на мобільній телефон патруль СММ на північ від Донецька, Див. [Щоденний звіт СММ від 29 травня 2017 року](#)

⁷² Про танки доповідалося у [Щоденному звіті СММ від 2 лютого 2017 року](#)

⁷³ Див. [Щоденний звіт СММ від 13 березня 2017 року](#)

⁷⁴ Див. [Оперативний звіт СММ від 18 березня 2017 року](#)

Заборони доступу Місії в районі підконтрольного урядові Нижньотеплого, що були зафіксовані на початку березня, унеможливили моніторинг та звітування СММ щодо об'єктів водозабезпечення, які, ймовірно, потребували ремонту.⁷⁵

Відсутність доступу до інших районів означало, що Місія не зможе звітувати про скрутні умови, у яких опинилося цивільне населення уздовж лінії зіткнення, де гуманітарні організації мають обмежений доступ і, таким чином, перед тим, як втрутитися, покладаються на звіти СММ. Наприклад, після інцидентів у Пікузах, які сталися у лютому і на початку березня і супроводжувалися вибухами та застосуванням стрілецької зброї поблизу спостерігачів Місії, з міркувань безпеки, СММ більше не відвідувала цей населений пункт до 28 березня.⁷⁶ В іншому випадку озброєний чоловік відмовив патрулю Місії у доступі до району в Набережному, де, як повідомлялося, були пошкоджені обстрілами будинки.⁷⁷ У квітні озброєний чоловік не дозволив спостерігачам поспілкуватися з представниками «Центру соціальної допомоги та адміністративних послуг», розташованого поблизу КПВВ у Кременці.⁷⁸

Сприяння СЦКК

СММ регулярно зверталася до СЦКК із проханням надати допомогу в забезпеченні оперативного реагування на перешкоди у здійсненні Місією моніторингу і верифікації, як зазначено підписантами Доповнення до Комплексу заходів та Рамкового рішення. У своїх звітах Місія продовжувала надавати інформацію, після чого СЦКК міг та повинен був діяти у відповідь на порушення з метою їх усунення. Крім того, команда СММ зі зв'язків з СЦКК продовжувала свою щоденну роботу зі штабом СЦКК у Соледарі, а також здійснювала координацію між представниками СЦКК і членами патрулів Місії, які стикаються з такими порушеннями на місцях. Приблизно кожного дня команда СММ зі зв'язків з СЦКК спонукала Центр сприяти негайному врегулюванню перешкод, із якими стикаються патрулі СММ. Водночас патрульні команди вживали заходів разом із відповідним персоналом СЦКК на місцях.

Приблизно 40 випадків втручання СЦКК дало можливість спостерігачам Місії, хоча й з певними затримками, скористатися правом на свободу пересування. Однак, втручання СЦКК не було результативним у більшості з приблизно 500 випадків обмежень свободи пересування Місії. Більше того, СЦКК не вдалося скоординувати проведення робіт із розмінування, як це передбачено Рішенням ТКГ щодо протимінної діяльності. Зокрема, в районах та на околицях узгоджених ділянок розведення, сприяння СЦКК було несуттєвим для усунення обмежень, шляхом координації розмінування та вилучення невибухлих боєприпасів.

Неодноразово СММ нагадувала СЦКК про його завдання, визначені підписантами для координації робіт із розмінування, надання оперативного реагування на перешкоджання моніторингу та верифікації СММ, а також сприяння забезпеченню безпеки спостерігачів СММ. Здавалося, що відсутність взаємної довіри між двома сторонами в СЦКК перешкоджала всеосяжній координації цих завдань. Українські та російські офіцери при СЦКК продовжували працювати, здебільшого, паралельно, аніж спільно. Іноді спостерігачі відзначали присутність офіцерів СЦКК, коли збройні сили та формування накладали обмеження на членів патруля Місії на ділянках розведення та фіксували відсутність дій з боку СЦКК, які могли б сприяти

⁷⁵ Див. наприклад, Щоденні звіти СММ від [3 березня 2017 року](#) та [8 березня 2017 року](#)

⁷⁶ Навіть після цього спостерігачі не їхали до окремих районів Пікуз, які, ймовірно, найбільше постраждали від обстрілу. Наприклад, через два місяці, жителі села підійшли до спостерігачів, щоб надати інформацію про пошкодження будинків, розташованих на вул. Кірова, однак члени патруля Місії не змогли відвідати ці місця.

⁷⁷ Див. [Щоденний звіт СММ від 30 березня 2017 року](#)

⁷⁸ Див. [Щоденний звіт СММ від 10 квітня 2017 року](#)

усуненню цих порушень. Замість цього офіцери СЦКК просто передавали інформацію щодо порушень своєму командуванню або членам «ДНР» та «ЛНР».⁷⁹

Наприклад, 20 січня озброєні особи в Пікузах відмовили патрулю Місії в доступі до дороги у напрямку Маріуполя та відмовилися вилучити протитанкові та протипіхотні міни. Присутній на місці російський офіцер з СЦКК повідомив, що він не може посприяти забезпеченню свободи пересування СММ.⁸⁰ 20 червня виникла схожа ситуація, коли збройні формування в невідконтрольних урядові районах відмовилися надавати СММ гарантії безпеки для проїзду в Пікузи, а СЦКК не зміг здійснити ефективне сприяння.⁸¹ Загальна відсутність спільних дій для усунення обмежень свободи пересування СММ суперечила спроможності СЦКК здійснювати координацію дотримання режиму припинення вогню у багатьох випадках для сприяння проведення ремонтно-відновлювальних робіт на об'єктах життєзабезпечення.

Зустріч у штабі СЦКК у Соledарі

Наприкінці червня безпека спостерігачів Місії була під загрозою протягом тижня, коли в офісі СММ в Донецьку було відмінено надання охоронних послуг озброєними чоловіками. Місія звернулася до Спільного центру з контролю та координації з проханням забезпечити цілодобову присутність офіцерів СЦКК в офісі СММ до подальшого повідомлення. Представник Російської Федерації в СЦКК відповів, що члени «ДНР» планують поновити заходи із забезпечення безпеки офісу, що було виконано 2 липня. Однак, згідно з поясненнями, цей захід мав тимчасовий характер.⁸²

Прикінцеві положення

⁷⁹ Однак, Місія також відмічала декілька випадків, коли українське представництво в СЦКК поінформувало СММ стосовно конкретних заходів, що вживалися Збройними силами України (зокрема протягом травня та червня) у відповідь на інциденти. Дані заходи включали в себе розслідування, накладені дисциплінарні стягнення чи усунення персоналу. Проте, залишалося неясним, які конкретні кроки (якщо такі є) були зроблені.

⁸⁰ Див. [Щоденний звіт СММ від 21 січня 2017 року](#)

⁸¹ Див. [Щоденний звіт СММ від 21 червня 2017 року](#)

⁸² Див. [Щоденний звіт СММ від 3 липня 2017 року](#)

Свобода пересування СММ залишалася обмеженою, незважаючи на положення мандата Місії та подальші додаткові угоди, укладені в рамках ТКГ у Мінську, що зобов'язують сторони утримуватися від обмеження свободи пересування Місії. Ці обмеження та небажання усунути їх вказують на відсутність готовності перебувати під моніторингом, а також вживати заходів із підвищення рівня довіри, особливо здійснюючи верифікацію відведення озброєння. Протягом звітного періоду в деяких випадках, за оцінкою СММ, було здійснено спроби приховати порушення режиму припинення вогню чи наявності озброєння, розміщеного з порушенням відповідних ліній відведення.

Якщо порівнювати з другою половиною 2016 року, то спостерігачі стикалися з подібною кількістю обмежень свободи пересування. Однак, СММ констатувала суттєве зростання інцидентів, що відбулися в невідконтрольних урядові районах неподалік або в присутності спостерігачів та супроводжувалися насильством або погрозами у бік СММ. Ті, що фактично контролюють ці райони є відповідальними за 75 % усіх обмежень. Існує нагальна потреба змінити цю тенденцію. Це стосується насамперед тих, хто зобов'язався забезпечити безпеку Місії.

Свобода пересування залишилася головною перешкодою у зусиллях СММ здійснювати моніторинг та верифікацію відведення озброєння. У цьому контексті Місія стикалася з більшою кількістю обмежень в невідконтрольних урядові районах ніж в районах, підконтрольних урядові. Найбільш проблематичними районами були околиці Донецька та східний берег р. Кальміус у південній частині Донецької області.⁸³

Небезпека наявності мін і невибухлих боєприпасів, зокрема у межах ділянок розведення, ускладнювала здійснення моніторингу СММ протягом звітного періоду. Велика частина ділянок розведення залишалася недоступною для Місії. Збройні сили України та збройні формування продемонстрували небажання вилучити міни, які вони зобов'язались вилучити згідно з подальшими рішеннями ТКГ.

Надійний та безпечний доступ чітко передбачений мандатом СММ. Це також є мірою нормалізації, яку було доручено Місії впроваджувати та про що недвозначно домовилися підписанти Мінських домовленостей. Це означає, що основа побудови взаємної довіри з обох боків лінії зіткнення може бути створена шляхом дотримання положень щодо свободи пересування СММ. Ті, хто обмежували свободу пересування СММ, підірвали цю довіру.

Крім того, ті, що перешкоджають реалізації мандата Місії також нехтували консенсусним рішенням 57 держав-учасниць ОБСЄ та порушили взяті на себе зобов'язання в рамках окремих Мінських домовленостей. Заявлені наміри виконувати ці зобов'язання віддзеркалюються пустими словами та не підтверджуються конкретними діями на місцях. Допоки не буде вжито дієвих заходів для усунення порушень та притягненню винних до відповідальності, виконання СММ свого мандата, а також безпека спостерігачів Місії, залишаться під загрозою.

⁸³ У період із травня по кінець червня приблизно 90 відсотків порушень в південній частині Донецької області відбулися в 4 таких районах: Маркине, Козацьке, Соснівське та Сєдове (у тому числі Новоазовськ в кінці червня).

Озброєні особи відмовили патрулю Місії у доступі до Меморіалу на вершині Савур-могили.

Додаток 1: Обмеження та інші перешкоди, липень-грудень 2016 року

Короткий виклад

У період із липня до грудня 2016 року спостерігачі Місії зіткнулися з майже 500 випадками обмеження свободи пересування, що приблизно на 30 % менше, ніж за попередні 6 місяців.⁸⁴ Приблизно 70 % зафіксованих обмежень сталися в невідконтрольних урядові районах.⁸⁵

Зменшення кількості обмежень, що сталися з першої до другої половини 2016 року, було частково спричинено тим, що Місії стикалася з меншою кількістю обмежень свободи пересування Місії протягом своїх візитів до прикордонних районів, що не контролюються урядом. Крім того, на початку вересня СММ виділила значні ресурси для здійснення моніторингу на трьох ділянках розведення сил і засобів. В той час, як загальна кількість обмежень зменшилася, перешкоди у спробах СММ здійснювати моніторинг та верифікацію відведення озброєння траплялися ще частіше, зокрема у відконтрольних урядові районах у листопаді та грудні. Загалом, грудень був єдиним місяцем у 2016 році, коли СММ стикалася більше з обмеженнями свободи пересування у відконтрольних урядові районах ніж у невідконтрольних урядові районах.

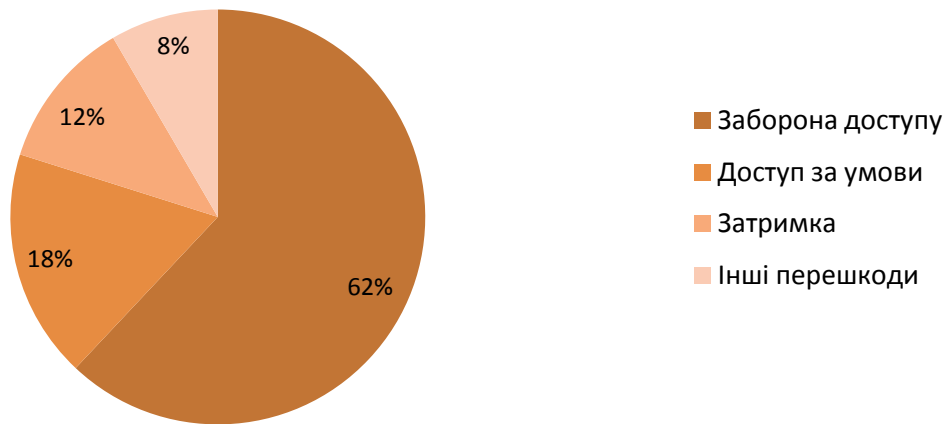
Типи обмежень

Із загальної кількості порушень випадки заборони доступу становили 62 %, доступу за умови — 18%, затримки — 12% і на інші перешкоди припадало 8 %.

⁸⁴ Див. [Тематичний звіт СММ «Обмеження свободи пересування та інші перешкоди у виконанні мандата СММ»](#) за період січень-червень 2016 року.

⁸⁵ Обмеження свободи пересування через наявність мін та невибухлих босприпасів, у тому числі в районах та околицях трьох узгоджених ділянок розведення, не включені до статистичних даних цього додатку.

Типологія обмежень свободи передвиження СММ

Огляд інцидентів

Кількість обмежень, з якими стикалася Місія, становила приблизно 490 випадків, якщо порівнювати з попередніми 6 місяцями, коли було зафіксовано близько 700 обмежень. З цих обмежень, майже 150 сталося у підконтрольних урядові районах та близько 330 — в невідконтрольних урядові районах (приблизно 180 випадків зафіксовано у Донецькій області та майже 150 — у Луганській області). У 10 випадках, включаючи деякі інциденти, пов'язані з глушінням систем БПЛА, неможливо було чітко встановити джерело походження перешкоджання роботі БПЛА або такі обмеження було зафіксовано на ділянках, які не контролюються жодною зі сторін. Протягом звітного періоду місячний коефіцієнт обмежень, зокрема заборона доступу в невідконтрольних урядові районах, відповідно зменшився.

Співвідношення кількості інцидентів щодо заборони доступу збільшилося з 56 % за попередній звітний період до 62 %. З приблизно 300 випадків заборони доступу 36 % сталися у районах, що контролюються урядом України та 64 % — у невідконтрольних урядові районах.

Деякі обмеження супроводжувалися застосуванням насильства чи погроз. Наприклад, 29 липня на південь від Лукового озброєні особи зупинили патруль СММ і направили зброю на спостерігачів Місії, наказавши Місії залишити цей район.⁸⁶ 22 серпня старший за рангом член «ДНР» сказав спостерігачам Місії, що накаже провести розслідування цього інциденту. Однак, через 3 години агресивно налаштовані чоловіки вимагали проведення обшуку автомобілів Місії, тримаючи спостерігачів під прицілом кулемета.⁸⁷ 19 вересня той самий старший за рангом член «ДНР» повідомив спостерігачам, що розслідування було проведено. Однак, він не надав додаткової інформації. В цьому контексті очевидна безкарність є запорукою того, що винуватці, ймовірно, продовжать здійснювати порушення.

Один із 19 випадків, що мав погрожуючий характер, включав ще три інциденти, в яких спостерігачам погрожували під прицілом.

- На позиції ЗСУ між підконтрольними урядові Лопаскиним та Лобачевим, озброєний чоловік погрожував спостерігачу Місії під прицілом.

⁸⁶ Див. [Щоденний звіт СММ від 29 липня 2016 року](#)

⁸⁷ Див. [Оперативний звіт СММ від 23 серпня 2016 року](#)

- Між Сорокиним (кол. Краснодон) та Ізвариним двоє чоловіків у камуфляжі направили автомати на СММ та у агресивній формі кричали на спостерігачів.
- Поблизу Стили, коли спостерігачі підтверджували наявність двох приєднаних до дерева протипіхотних мін, до членів патруля підійшов озброєний чоловік з автоматом та сказав їм, що підірве міни наступного разу, коли СММ приїде подивитися на них.
- Поблизу Соснівського озброєний чоловік на відстані приблизно 30 м направив автомат (АК-47) на патруль СММ і показав жестами, щоб патруль залишив район.
- На шахті «Октябрська» перебуваючи на першому поверсі копера, де розміщена камера, спостерігачі почули певні рухи на верхньому рівні. Після того, як спостерігачі відрекомендувалися, вони почули звук заряджання зброї, а також як чоловік з верхніх рівнів копера (російською мовою) викрикнув «ОБСЕ, забирайся геть або я стрілятиму». Патруль залишив цей район.⁸⁸

У щонайменше 8 випадках стрілянина чи обстріли виникали поблизу патрулів Місії. В одному з таких випадків у автомобіль СММ потрапила куля. Можна навести такі приклади:

- Місія була змушена перемістити свою передову патрульну базу з підконтрольного урядові Світлодарська до Краматорська через постріли з артилерії та мінометів, що лунали неподалік від бази попередньої ночі.
- У зв'язку з мінометним обстрілом, що відбувся поблизу, СММ евакуювала передову патрульну базу в Щасті.⁸⁹
- У Золотому неподалік від патруля СММ спостерігачі почули свист та почули звук влучання куль в безпосередній близькості від патруля.⁹⁰
- Подорожуючи до нульового блокпоста Збройних сил України у Мар'їнці, щоб потім в'їхати до непідконтрольних урядові районів, в автомобіль Місії влучила куля.⁹¹
- БМП-2, яка вела вогонь з 30-мм гармати, заблокувала дорогу, що веде до Саханки та змусила патруль Місії розвернутися.
- Перебуваючи на блокпості у Верхньошироківському, спостерігачі бачили та чули приблизно 20 вибухів в безпосередній близькості від патруля Місії та були змушені негайно залишити район.⁹²

Проходження блокпостів

На блокпостах уздовж лінії зіткнення свобода пересування СММ обмежувалася майже 160 разів (з яких 80 — випадки відмови в доступі). Із загальної кількості таких випадків 27 сталися у підконтрольних, а понад 130 — у непідконтрольних урядові районах (понад 75 у Донецькій і 55 у Луганській областях).

У період із 1 до 26 липня озброєні чоловіки на блокпості, розташованому в непідконтрольному урядові районі на південь від мосту в Станиці Луганській, постійно відмовляли патрулям Місії у доступі до мосту. Це обмежило спроможність СММ здійснювати моніторинг наслідків обстрілів на основі отриманих повідомлень, а також становища, у якому перебуває цивільне населення в цьому районі. Крім того, Місія часто стикалася з обмеженнями на блокпостах у непідконтрольних урядові районах Донецької області, зокрема у Верхньошироківському (11 разів), Оленівці (10 разів) та Горлівці (10 разів).

Озброєні особи на блокпостах продовжували обмежувати свободу пересування патрулів СММ різними способами; вони зверталися з вимогами ознайомитися з планами патрулювання і не

⁸⁸ Див. [Оперативний звіт СММ від 8 жовтня 2016 року](#)

⁸⁹ Див. [Оперативний звіт СММ від 31 серпня 2016 року](#)

⁹⁰ Див. [Оперативний звіт СММ від 16 жовтня 2016 року](#)

⁹¹ Див. [Оперативний звіт від 28 жовтня 2016 року](#)

⁹² Див. [Оперативний звіт від 10 листопада 2016 року](#)

пропускали патрулі, коли спостерігачі не надавали ці плани (24 випадки), оглядали транспортні засоби Місії перш ніж пропустити патрулі (14 випадків), а також не пропускали патрулі СММ, коли спостерігачі відмовлялися від супроводу або ж пропускали їх лише за умови такого супроводу (9 випадків).

Відвідування прикордонних районів, які не контролюються урядом

Спостерігачі відвідали непідконтрольні урядові прикордонні райони 408 разів, з-поміж яких 226 разів — пункти пропуску (91 раз у Донецькій і 135 разів у Луганській областях). 40 разів особи, які здійснюють фактичний контроль у цих районах, обмежували свободу пересування СММ (10 разів у Донецькій і 30 разів у Луганській областях). Утім рівень таких обмежень був нижчим, якщо порівнювати з попереднім звітним періодом, коли озброєні чоловіки обмежували свободу пересування патрулів Місії під час 83 із 253 візитів до прикордонних районів.

У вересні, наприклад, уперше за кілька місяців СММ вдалося дістатися ділянок кордону в непідконтрольних урядові районах Луганської області; після цього патрулі Місії ще кілька разів безперешкодно відвідали ці ділянки⁹³. Наприкінці серпня у кількох випадках члени «ЛНР» на пунктах пропуску і блокпостах повідомляли спостерігачам, що отримали вказівки не зупиняти патрулі Місії. Усі 10 випадків обмеження свободи пересування в непідконтрольних урядові районах Донецької області відбулися, коли озброєні чоловіки відмовлялися патрулям СММ у доступі до пунктів перевірки документів на пунктах пропуску. У листопаді та грудні, коли патрулі Місії 122 рази відвідали прикордонні непідконтрольні урядові райони, спостерігачі зіткнулися лише з 3 випадками обмеження свободи пересування (зокрема з 2 випадками заборони доступу до пунктів перевірки документів).

Єдиний випадок обмеження свободи пересування СММ у підконтрольних урядові районах стався 5 грудня на пункті пропуску «Красноільськ» у Чернівецькій області, коли прикордонники відмовили патрулю Місії у доступі до кордону.

Моніторинг відведення озброєння

Збройні сили України та збройні формування продовжували перешкоджати зусиллям СММ з моніторингу відведення озброєння, обмеживши свободу пересування Місії у 121 випадку, коли спостерігачі намагалися отримати доступ до:

- місць постійного зберігання відведеного важкого озброєння (56 випадків, зокрема 45 випадків заборони доступу);
- постійних місця зберігання озброєння (5 випадків, зокрема 3 випадки заборони доступу);
- комплексів/об'єктів військового типу (55 випадків, зокрема 47 випадків заборони доступу);
- навчальних полігонів (5 випадків, зокрема 3 випадки заборони доступу).

Ці обмеження полягали, серед іншого, у тому, що:

⁹³ 1 вересня, вперше з 30 травня, команда Місії змогла дістатися прикордонного району поблизу Макарового Яру (кол. Пархоменко). Надалі патрулі Місії безперешкодно відвідували цей район 4 рази, на протизагу періоду з січня до серпня 2016 року, коли озброєні чоловіки відмовлялися їм у доступі 11 разів. 9 вересня, уперше з квітня 2015 року, команда СММ змогла проїхати з Дякового в напрямку прикордонного району неподалік Леонового (кол. Червоний Жовтень), не зіткнувшись із жодними обмеженнями. Надалі патрулі Місії змогли дістатися цього району тричі — двічі без перешкод й один раз у супроводі.

- неозброєний охоронець відмовив спостерігачам у доступі до комплексу в Ольховатці. Водночас міні-БПЛА СММ виявив наявність вантажівок військового типу і командно-штабної машини на території згаданого комплексу;
- члени патруля Місії чули 80 вибухів і численні черги, які, за їхньою оцінкою, були пов'язані з проведенням навчань з бойовою стрільбою із застосуванням танків, артилерії та БМП на навчальному полігоні в н. п. Успенка Луганської області. Вони спробували потрапити в цей район, однак озброєні особи відмовили їм у доступі.

У деяких випадках обмеження щодо патрулів СММ, коли спостерігачі фіксували одиниці озброєння, які були розташовані з порушенням відповідних ліній озброєння або перебували поза виділених місць зберігання, наприклад:

- військовослужбовці ЗСУ відмовили членам патруля СММ у доступі до розташованого поблизу Македонівки комплексу, на території якого, перебуваючи біля воріт, спостерігачі змогли побачити 4 реактивні системи залпового вогню (БМ-21 «Град», 120 мм).
- військовослужбовці ЗСУ відмовили команді Місії у доступі до розташованого в Хлібодарівці комплексу, а згодом спостерігачі бачили, як 6 буксированих гаубиць (2А65 «Мста-Б», 152 мм) перевозили в напрямку розташованої неподалік залізниці.⁹⁴

У листопаді та грудні військовослужбовці ЗСУ 6 разів відмовляли СММ у доступі до місць розміщення відведеного важкого озброєння і військових комплексів після того, як члени патрулів Місії відмовлялися повідомити своє громадянство. Двічі військовослужбовці пропустили спостерігачів на територію місць розміщення відведеного важкого озброєння лише за умови, що серед членів патруля СММ немає громадян Російської Федерації. Упродовж звітнього періоду Місія зіткнулася з більшою кількістю обмежень моніторингу та верифікації відведення озброєння як у підконтрольних урядові районах (83 рази), так і в непідконтрольних урядові районах (38 разів; приблизно порівну в Донецькій і Луганській областях), якщо порівнювати з попереднім півріччям (31 раз).

Дистанційне спостереження

У 5 випадках під час здійснення польотів по міні-БПЛА СММ вівся вогонь зі стрілецької зброї (апарати у жодному з випадків пошкоджено не було), зокрема:

- 25 липня під час польоту над Калиновим;
- 25 липня під час польоту над Кадіївкою (кол. Стаханов);⁹⁵
- 30 липня під час польоту над підконтрольним урядові Лобачевим;
- 30 липня під час польоту над Дебальцевим;
- 10 серпня під час польоту над підконтрольною урядові Новобахмутівкою.⁹⁶

У 4 інших випадках вогонь зі стрілецької зброї було чути, коли спостерігачі здійснювали польоти міні-БПЛА⁹⁷. Порушники 11 разів здійснювали глушіння БПЛА СММ (зокрема тричі під час польотів над ділянками розведення). 6 разів спостерігачам не дозволили здійснити запуск БПЛА (тричі члени «ЛНР» і ще тричі військовослужбовці ЗСУ), причому деколи порушники погрожували збити БПЛА у випадку запуску⁹⁸.

⁹⁴ Див. Щоденні звіти СММ від [5 вересня 2016 року](#) та [6 вересня 2016 року](#)

⁹⁵ Див. Оперативний звіт СММ від [26 липня 2016 року](#)

⁹⁶ Див. [Щоденний звіт СММ від 11 серпня 2016 року](#)

⁹⁷ 21 серпня в Новоолександрівці, 24 вересня неподалік підконтрольного урядові Богородичного, 1 листопада у підконтрольних урядові частинах Золото-4, а також 18 листопада 2016 року в підконтрольній урядові Вискриві.

⁹⁸ 15 липня у Калиновому, 23 липня у Молодіжному, 31 липня у підконтрольній урядові Трьохізбенці, 19 серпня у підконтрольних урядові частинах Золото-4, а також 4 листопада у підконтрольному урядові Кримському і 16 листопада в підконтрольному урядові Щасті.

Статичні камери СММ зазнали пошкодження з обох боків лінії зіткнення:

- 3 вересня спостерігачі відзначили, що під'єднані до камери кабелі були перерізані, обладнання пошкоджене, а деякі елементи викрадені.
- 18 вересня СММ зафіксувала пошкодження камери у Широкиному, причому характер пошкоджень вказував на вогонь із великокаліберного кулемету або стрілецької зброї.

Спостереженню за допомогою камер на ділянках розведення також перешкоджали:

- увечері 30 листопада та у ніч на 1 грудня світло від прожектора, спрямоване на камеру СММ, що встановлена на північ від мосту в Станиці Луганській, затьмарювало огляд камери, при цьому було відзначено, що світло від прожектора надходило з місцевості, що відповідала позиції «ЛНР» на південь від мосту;
- 6 грудня спостерігачі зафіксували пошкодження блоку живлення камери у Петрівському, за оцінкою СММ, унаслідок стороннього втручання.

Ділянки розведення сил і засобів

СММ продовжувала здійснювати постійний моніторинг ділянок розведення сил і засобів у районах Станиці Луганської, Золотого та Петрівського з обох боків лінії зіткнення шляхом патрулювання та використання засобів дистанційного спостереження, як це і передбачено Рамковим рішенням.

Проте доступ Місії на цих ділянках залишався повністю або частково обмеженим через неспроможність сторін забезпечити надійний та безпечний доступ спостерігачів та через наявність мін та боєприпасів, що не вибухнули.

- Протягом звітного періоду СММ практично не зафіксувала проведення робіт із розмінування на ділянці розведення у районі Станиці Луганської.⁹⁹ Доступ спостерігачів був обмежений майже виключно до офіційних пунктів перетину, які щодня

⁹⁹ 31 грудня, перебуваючи з невідконтрольного урядові боку ділянки розведення, СММ зафіксувала проведення робіт із розмінування на дорозі, що вела у напрямку залізничного мосту. У той день офіцер Російської Федерації при СЦКК надав СММ документи щодо розмінування у цьому районі. Патруль СММ не зміг проїхати всією дорогою, що веде до залізничного мосту через те, що загроза мін та невибухлих боєприпасів залишалася.

використовували сотні людей, а тим часом позиції сторін, укомплектовані персоналом та обладнанням, були розташовані на відстані приблизно 400 м одна від одної.

- На ділянці розведення у районі Золотого проведено певна робота з розмінування та встановлено знак-попередження про мінну небезпеку. У жовтні патруль СММ вперше з квітня 2016 року зміг проїхати основною дорогою між Золотим та Петрівським через частину ділянки розведення, проте спостерігачі були позбавлені повного доступу до інших частин ділянки розведення.¹⁰⁰
- На відміну від двох вищезазначених районів, на ділянці розведення у Петрівському СММ так і не змогла проїхати прямим маршрутом, що сполучає два боки лінії зіткнення через наявність мін. Розмінування дороги, що проходить через Петрівське та підконтрольну урядові Богданівку, як і раніше необхідне для здійснення СММ патрулювання та спостереження на ділянці розведення та біля неї, як це передбачено Рамковим рішенням.

Ці загрози були постійними і поза ділянками розведення сил і засобів. Наприклад, з жодного боку лінії зіткнення патрулі СММ не змогли проїхати через міст у підконтрольному урядові Щасті у зв'язку з наявністю протитанкових мін з обох сторін¹⁰¹. Через наявність протитанкових загороджень і мінну небезпеку патрулі Місії також не могли проїхати ділянкою дороги між блокпостами ЗСУ поблизу Катеринівки та Попасної з обох боків. З блокпоста в Жовтому команда Місії не змогла проїхати до річки Сіверський Донець через наявність на дорозі саморобних загороджень із гілок дерев і наявність попереджувального знаку про мінну небезпеку.

Постійні перешкоди

Місія постійно стикалася із заборонаю доступу до кількох районів, де спостерігачі фіксували порушення режиму припинення вогню або наявність одиниць озброєння, розміщених з порушенням відповідних ліній відведення. Як відзначалося вище, озброєні особи упродовж 3 тижнів у липні постійно відмовляли спостерігачам у перетині мосту в Станиці Луганській. У деяких випадках ці особи заявляли, що вони отримали вказівки діяти таким чином, а інших випадках вони відмовлялися навіть розмовляти зі спостерігачами. Таке ставлення до СММ стало особливо помітним після того, як у червні 2016 року в районі Світлодарська–Дебальцевого стався спалах бойових дій.

У першій половині липня, наприклад, озброєні особи неодноразово не допускали спостерігачів до спілкування з жителями Пікузів або ж навіть зупиняли патрулі Місії у цьому селі.

Упродовж 4 днів, починаючи з 28 серпня, патрулям СММ відмовляли у доступі до Ясинуватої. Водночас Місія зафіксувала один із найвищих рівнів порушень режиму припинення вогню в районі трикутника Авдіївка–Ясинувата–Донецький аеропорт упродовж 1 тижня, безпосередньо перед набуттям чинності оновлених зобов'язань щодо дотримання режиму припинення вогню з початку нового навчального року.

Патрулям СММ відмовляли у доступі до значної кількості ділянок східного берега річки Кальміус, зокрема до населених пунктів Соснівське, Каплани та Миколаївка. У непідконтрольних урядові районах на північний схід від Маріуполя обмеження сталися практично 80 разів.

¹⁰⁰ 29 грудня СММ зафіксувала проведення робіт із розмінування на дорозі, що проходить на схід від основної дороги (в непідконтрольних урядові частині ділянки розведення). Місія також отримала загальну інформацію про розмінування у цьому районі. Патруль СММ не зміг проїхати всією дорогою через те, що загроза мін та невибухлих боєприпасів залишалася.

¹⁰¹ 26 грудня спостерігачі бачили, як члени «ЛНР» вилучили протитанкові міни зі східного боку дороги, що веде на північ. Однак, уже 2 січня команда СММ зафіксувала протитанкові міни, встановлені через дорогу в непідконтрольних урядові районах.

Постійні заборони доступу також перешкоджали зусиллям СММ з моніторингу та верифікації відведення озброєння. Військовослужбовці ЗСУ не пропускали спостерігачів на територію одного з місць розміщення відведеного важкого озброєння 8 разів поспіль, причому СММ не мала доступу туди з 30 вересня. Упродовж трьох днів у липні озброєні особи відмовляли команді Місії у доступі до комплексу, розташованого в Луганську.

У період із вересня до грудня СММ практично щодня здійснювала патрулювання кількома конкретними маршрутами, зокрема і зазначеними вище (міст у Щасті й автодорога Попасна–Катеринівка), де наявність протитанкових загороджень і мінна небезпека перешкоджали пересуванню патрулів. Хоча ці обмеження, які регулярно повторювалися, за своєю суттю були відмінними від непередбачуваних інцидентів — які змушували СММ вносити зміни до планів патрулювання, а іноді й негативно впливали на безпеку спостерігачів — вони були перешкодами у виконанні мандата Місії. З огляду на це СММ продовжувала закликати сторони до вжиття заходів, які б уможливили безперешкодний доступ уздовж цих маршрутів як для спостерігачів, так і для цивільного населення.

Внесок СЦКК

Щонайменше в 20 випадках втручання СЦКК зробили можливою, хоча і з певною затримкою, свободу пересування патрулів Місії. Наприклад, 12 вересня командир ЗСУ відмовив патрулю СММ у доступі на територію постійного місця зберігання озброєння, про що було повідомлено в СЦКК і через 35 хвилин спостерігачам був наданий доступ туди. 14 жовтня, після того як озброєний чоловік на блокпості, розташованому на південь від мосту в Станиці Луганській, відмовився пропускати спостерігачів, про це було повідомлено в СЦКК і через 15 хвилин той самий чоловік дозволив патрулю Місії проїхати. 3 листопада, після того як озброєний чоловік не пропустив команду Місії через блокпост у Верхньошироківському, завдяки втручання СЦКК спостерігачів пропустили через 37 хвилин.

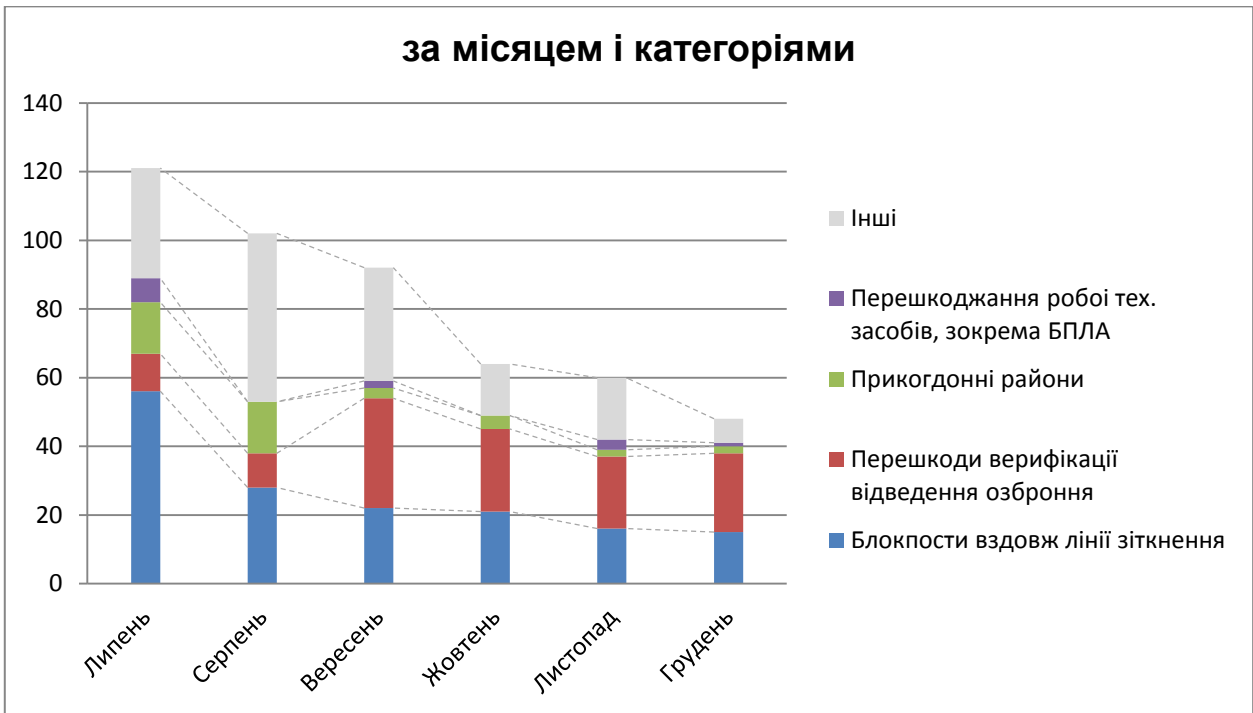
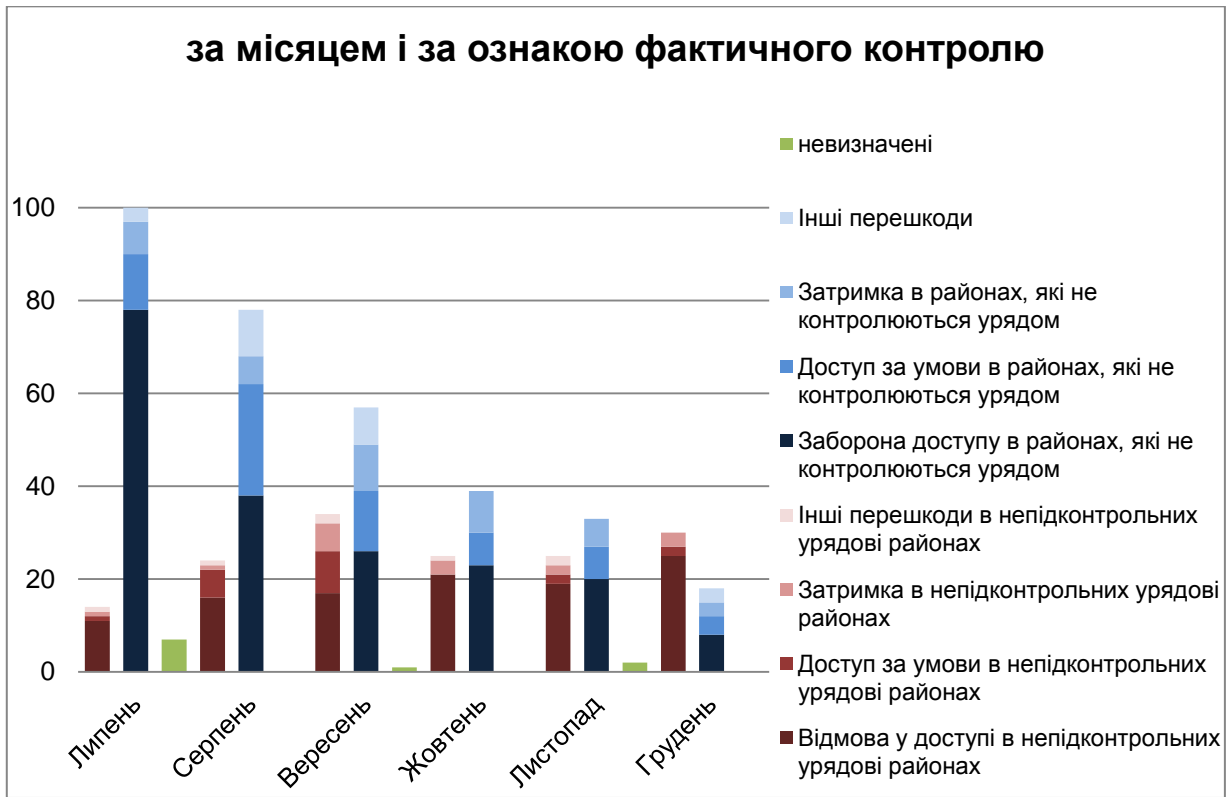
Утім, у багатьох випадках порушення свободи пересування СММ втручання СЦКК не було успішним. 2 жовтня, наприклад, військовослужбовці ЗСУ відмовили команді Місії у доступі до комплексу, розташованого в підконтрольному урядові Аслановому. Спостерігачі повідомили про це відповідного офіцера при СЦКК, однак потім він не реагував на подальші телефонні дзвінки команди СММ. 6 листопада озброєний чоловік відмовив патрулю Місії у проїзді через блокпост у Старомихайлівці, однак, незважаючи на втручання присутнього на місці офіцера Російської Федерації при СЦКК, доступ надано не було.

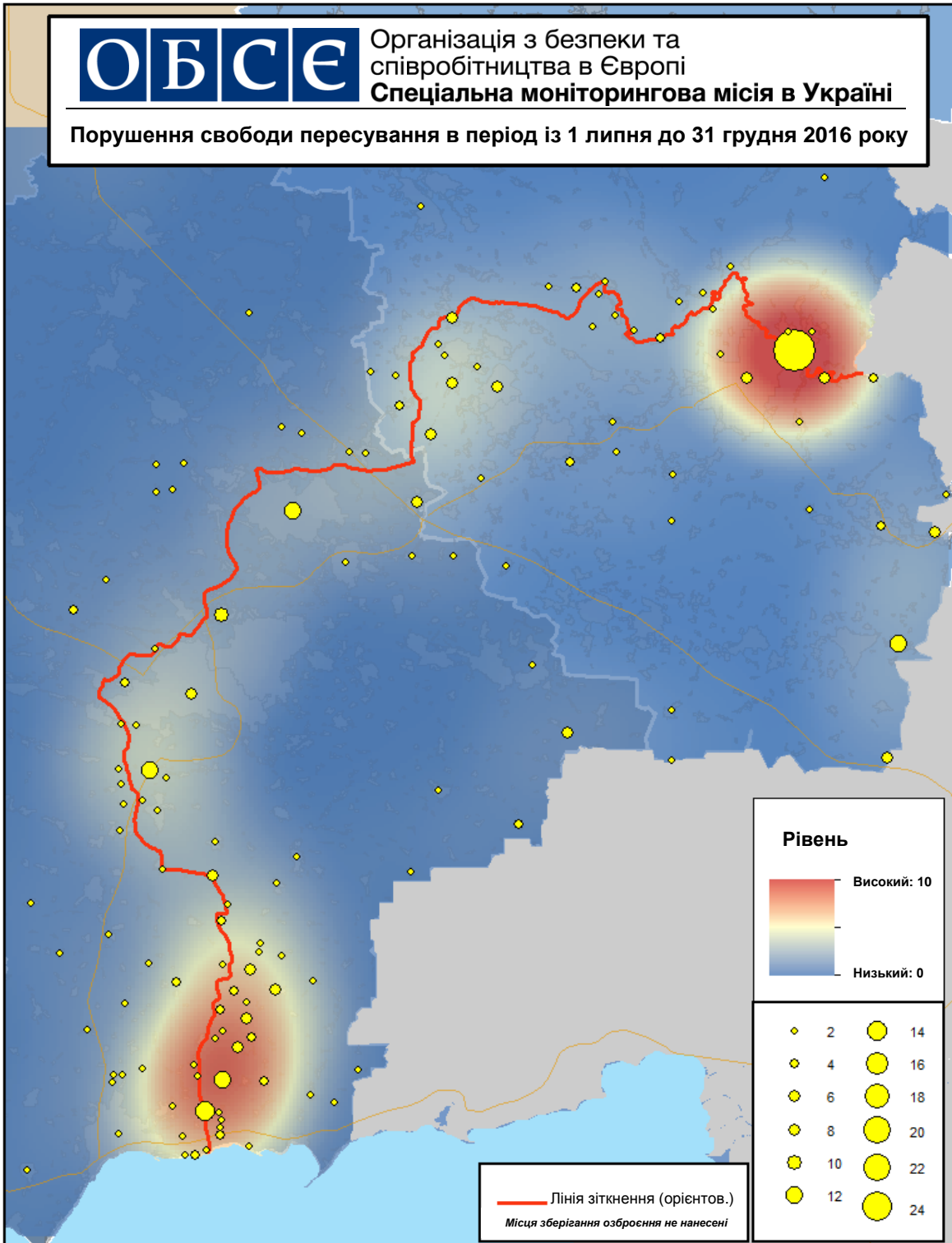
Висновки

У період із липня до грудня СММ зіткнулася з меншою кількістю обмежень свободи пересування, якщо порівнювати з першим півріччям 2016 року, а також відзначила загальну тенденцію щодо зменшення кількості таких обмежень починаючи з вересня, зокрема в непідконтрольних урядові районах. Частково це пов'язано зі зменшенням кількості обмежень, які сталися в непідконтрольних урядові прикордонних районах. Випадки перешкоджання свободі пересування залишаються основною перешкодою реалізації зусиль Місії з моніторингу та верифікації відведення озброєння, особливо в період із листопада до грудня. Загалом щомісяця у 2016 році (за винятком одного місяця) СММ стикалася з більшою кількістю обмежень у непідконтрольних урядові районах, якщо порівнювати з кількістю таких випадків у підконтрольних урядові районах. У відсотковому відношенні 68% таких випадків сталися у непідконтрольних урядові районах.

Діаграми та карти (до Додатку № 1)

Обмеження й інші перешкоди у 2016 році

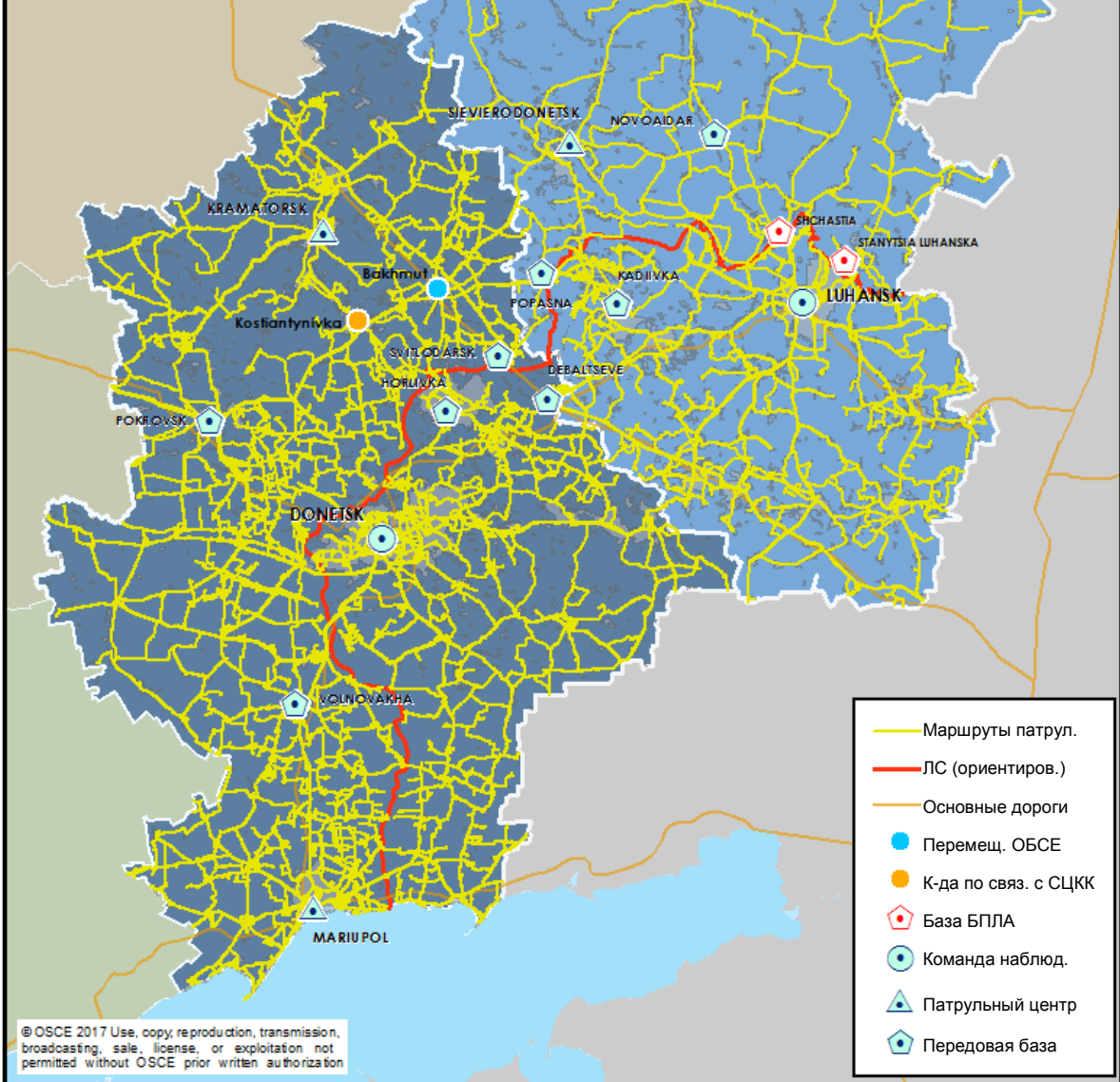

Організація з безпеки та співробітництва в Європі
Спеціальна моніторингова місія в Україні

Огляд маршрутів патрулювання в період із 1 липня до 31 грудня 2016 року

Насильство та погрози щодо або в присутності спостерігачів¹⁰²

Дата	Місце	Фактичний контроль	Короткий виклад суті інциденту	Джерело
29 червня	Лукове	НУР ¹⁰³	На членів патруля СММ направили зброю.	Оперативний звіт
30 липня	Місце зберігання озброєння	НУР	Під час затримки доступу СММ споряджено гвинтівку.	Щоденний звіт
2 серпня	Лобачеве	ПУР ¹⁰⁴	Спостерігачам погрожували зброєю.	Оперативний звіт
5 серпня	Золоте-5	НУР	Членам патруля Місії погрожували «арештом»	Щоденний звіт
7 серпня	Сорокине	НУР	На членів патруля СММ направили автомати.	Щоденний звіт
12 серпня	Покровськ	ПУР	Небезпечне керування транспортним засобом поруч із патрулем СММ.	Щоденний звіт
22 серпня	Лукове	НУР	На членів патруля СММ направили ручний кулемет.	Оперативний звіт
2 вересня	Стила	НУР	Погроза підірвати міни поблизу патруля СММ.	Щоденний звіт
2 вересня	Соснівське	НУР	На членів патруля СММ направили автомат.	Щоденний звіт
18 вересня	Фащівка	НУР	Погрози заарештувати членів патруля СММ.	Щоденний звіт
23 вересня	Старомихайлівка	НУР	Погроза надягнути на членів патруля СММ наручники та посадити їх до підвалу.	Щоденний звіт
7 жовтня	Шахта «Октябрська»	НУР	Заряджено автомат; пролунала погроза застосувати зброю проти спостерігачів.	Оперативний звіт
14 жовтня	Місце розміщення відведеного важкого озброєння	ПУР	Під час відмови у доступі СММ споряджено гвинтівку.	Щоденний звіт
27 жовтня	Мар'їнка / Олександрівка	Н/Д	В автомобіль СММ влучила куля	Оперативний звіт
13 грудня	Троїцьке	ПУР	Погроза напасти на членів патруля СММ.	Щоденний звіт
22 грудня	Байрачки	НУР	На членів патруля СММ кричали, тримаючи палець на спусковому гачку автомата.	Щоденний звіт
29 грудня	Пікузи	НУР	По автомобілю СММ вдарили рукою, на членів патруля СММ навели зброю.	Щоденний звіт

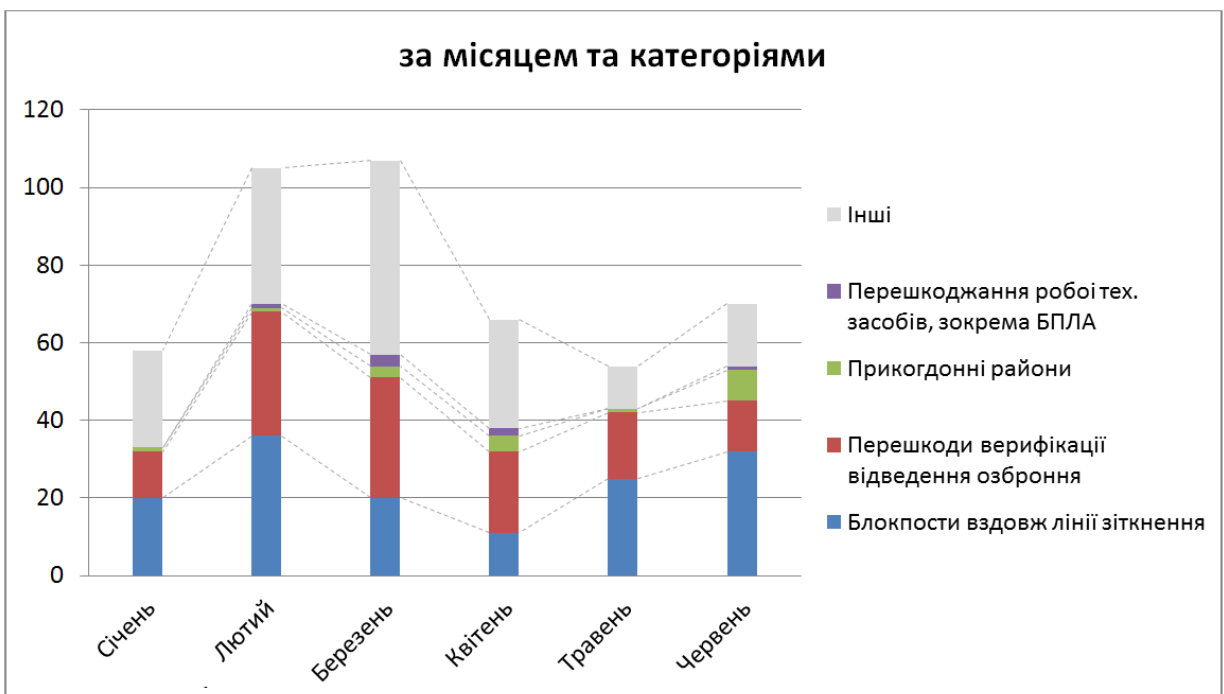
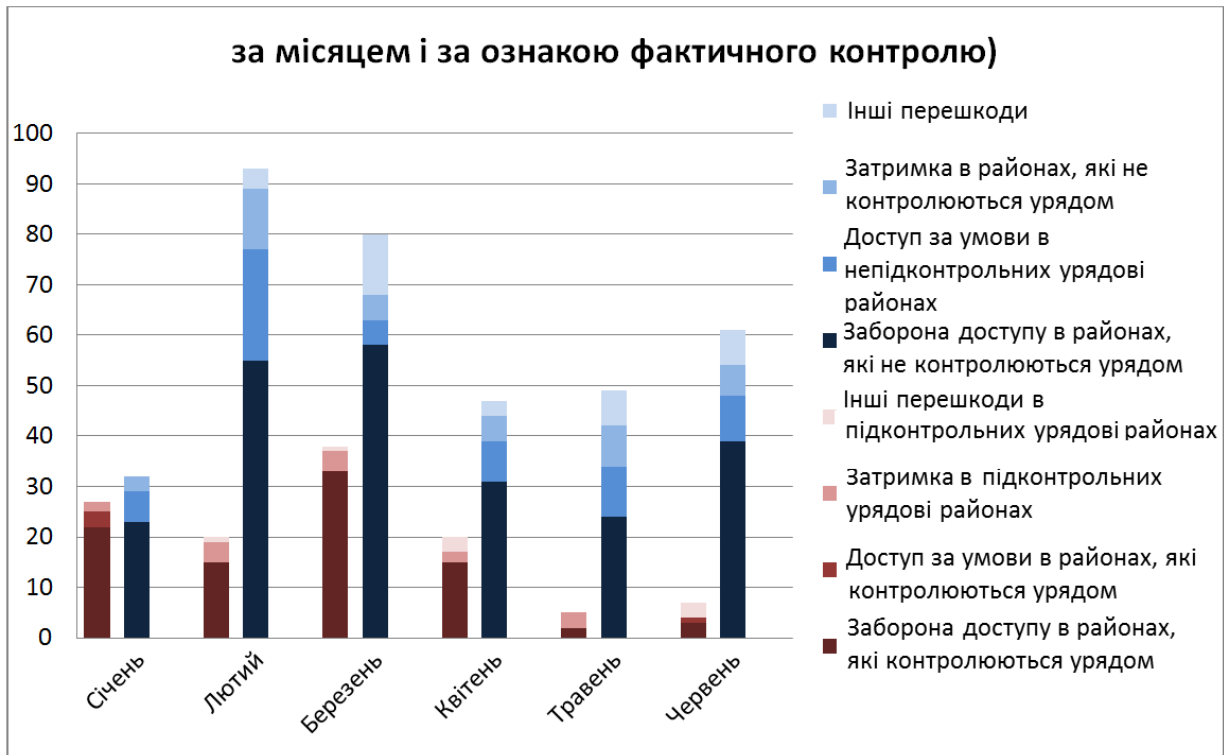
¹⁰² За винятком випадків вогню зі стрілецької зброї, націленого, за оцінками, на БПЛА СММ.

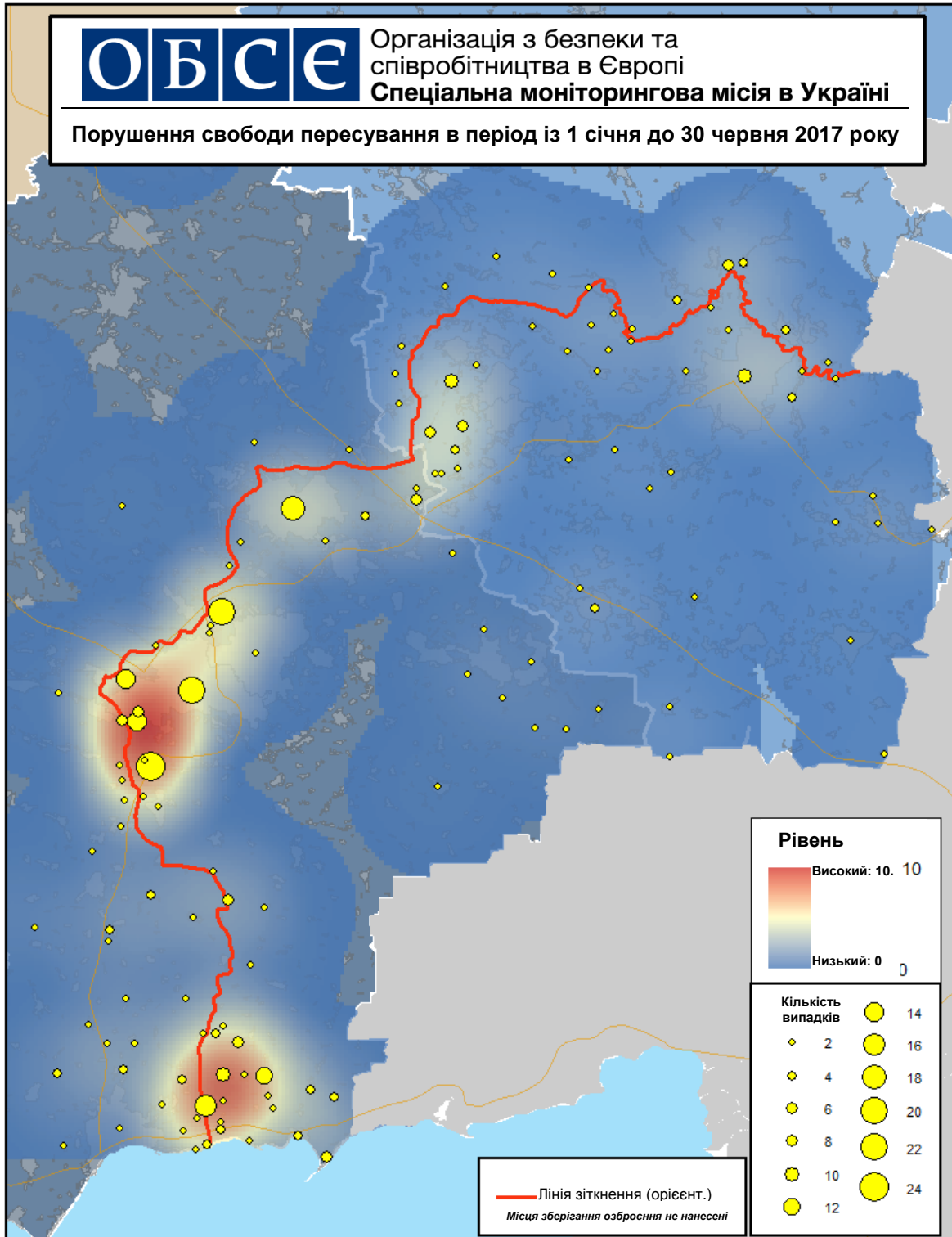
¹⁰³ Непідконтрольні урядові райони.

¹⁰⁴ Підконтрольні урядові райони.

Додаток № 2 Діаграми та карти

Обмеження й інші перешкоди у 2017 році

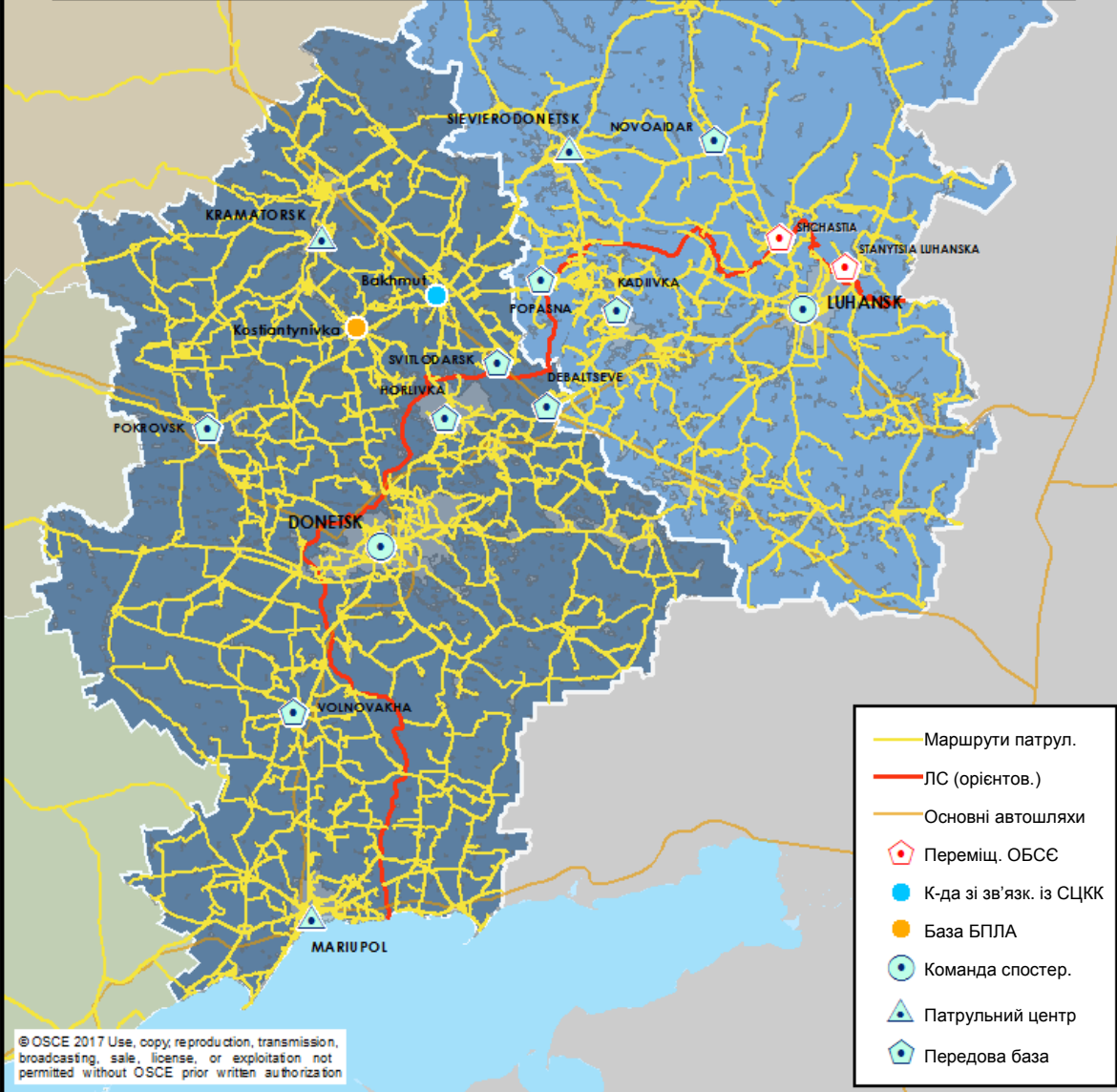

Організація з безпеки та співробітництва в Європі
Спеціальна моніторингова місія в Україні

Огляд маршрутів патрулювання в період із 1 січня до 30 червня 2017 року

Додаток № 3 Таблиця інцидентів із застосуванням насильства та погроз¹⁰⁵

Дата	Місце	Фактичний контроль	Короткий виклад суті інциденту	Джерело
20 січня	Лопаскине	ПУР	Пістолет піднято вгору, щоб відлякати членів патруля СММ.	Оперативний звіт
3 лютого	Калинове	НУР	На членів патруля СММ направили автомат. Поблизу патруля СММ здійснено постріл.	Оперативний звіт
6 лютого	Донецьк	НУР	Автомобіль двічі врізався в транспортний засіб СММ.	Щоденний звіт
12 лютого	Пікузи	НУР	Поблизу патруля СММ здійснено попереджувальні постріли.	Щоденний звіт
24 лютого	Ясинувата	НУР	Поблизу патруля СММ здійснено постріли. На членів патруля СММ направили зброю та відібрали БПЛА.	Оперативний звіт
24 лютого	Пікузи	НУР	Поблизу патруля СММ здійснено попереджувальні постріли.	Оперативний звіт
3 березня	Троїцьке	ПУР	Погрози обстріляти автомобіль СММ.	Щоденний звіт
3 березня	Хрещатицьке	НУР	Поблизу патруля СММ здійснено попереджувальні постріли.	Оперативний звіт
3 березня	Місце зберігання озброєння	НУР	Викладена в агресивній формі вимога залишити район.	Щоденний звіт
14 березня	Верхньошироківське	НУР	Погроза розстріляти наступний патруль СММ.	Щоденний звіт
14 березня	Шахта «Октябрська»	НУР	Погрози «заарештувати» членів патруля СММ. Команду Місії затримали на 11 хвилин.	Щоденний звіт
23 березня	Петровський район Донецька	НУР	Звук досилання патрона у патронник автомата поблизу спостерігачів.	Щоденний звіт
24 березня	Знам'янка	НУР	Поблизу патруля СММ здійснено попереджувальний постріл.	Оперативний звіт
28 березня	Козацьке	НУР	Поблизу патруля СММ здійснено попереджувальні постріли.	Оперативний звіт
2 квітня	Саханка	НУР	Поблизу патруля СММ здійснено постріли.	Оперативний звіт
9 квітня	Оріхове-Донецьке	ПУР	Погроза, що якщо наступного разу серед членів патруля Місії будуть громадяни певних країн, то їх витягнуть з автомобілів.	Щоденний звіт
23 квітня	Старий Айдар	ПУР	Вимоги надати особисті дані членів патруля СММ та вимоги до спостерігачів вийти з автомобілів з боку військовослужбовців у стані сп'яніння.	Щоденний звіт
5 травня	Петрівське	НУР	Домаганнях сексуального характеру до члена патруля СММ жіночої статі.	Щоденний звіт
8 травня	Соснівське	НУР	Поблизу патруля СММ здійснено постріл.	Щоденний звіт
16 травня	Верхньошироківське	НУР	Поблизу патруля СММ здійснено постріли.	Щоденний звіт

¹⁰⁵ За винятком випадків вогню зі стрілецької зброї, націленого, за оцінками, на БПЛА СММ.

Дата	Місце	Фактичний контроль	Короткий виклад суті інциденту	Джерело
17 травня	Безіменне	НУР	У бік спостерігачів кричали, розмахуючи каменем і металевим предметом.	Щоденний звіт
17 травня	Докучаєвськ	НУР	Поблизу патруля СММ кинули димоутворювальний пристрій.	Оперативний звіт
20 червня	Ясинувата	НУР	Обстріл і жорстокий напад на спостерігачів.	Оперативний звіт
29 червня	Весела Гора	НУР	Погроза застосувати зброю проти спостерігачів.	Щоденний звіт

Додаток № 4 Мапа населених пунктів, зазначених у звіті¹⁰⁶

¹⁰⁶ За рішенням Постійної ради №1117 від 21 березня 2014 року, СММ базується у 10 містах на всій території України (Херсон, Одеса, Львів, Івано-Франківськ, Харків, Донецьк, Дніпро, Чернівці, Луганськ і Київ). Ця мапа східної України призначена для ілюстративних цілей. На ній вказані населені пункти, згадані у звіті, а також ті, де є офіси СММ (команди спостерігачів, представництва і передові патрульні бази) в Донецькій і Луганській областях. (Червоним кольором виділені передові патрульні бази, з яких співробітники СММ були тимчасово передислоковані починаючи з 27 вересня 2016 року згідно з рекомендаціями експертів з безпеки з деяких держав-учасниць ОБСЄ).